

Technická univerzita v Liberci
Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická

Katedra: Českého jazyka a literatury
Studijní program: Specializace v pedagogice
Studijní program: Český jazyk a literatura se zaměřením na
(kombinace) vzdělávání
(Český jazyk a literatura se zaměřením na
vzdělávání – Německý jazyk a literatura se
zaměřením na vzdělávání)

ÚROVEŇ JAZYKOVÉHO ZPRACOVÁNÍ TEXTU VE
VÝCHODOČESKÉM TISKU
LANGUAGE TEXT PROCESSING LEVEL IN THE PRESS
OF THE EAST BOHEMIA REGION

Bakalářská práce: 09–FP–KČL–07

Autor:
Jana DUŠKOVÁ

Podpis:

.....

Adresa:
Českých bratří 17/ 4
566 01, Vysoké Mýto

Vedoucí práce: PhDr. Eva Hájková, CSc.

Konzultant:

Počet

stran	slov	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
79	21 646	10	0	15	0

V Liberci dne: 22.6. 2010

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce.

V Liberci dne: 22.6. 2010

Jana Dušková

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat své vedoucí práce PhDr. Evě Hájkové, CSc. za pomoc a užitečné rady při psaní mé bakalářské práce, dále PhDr. Haně Skalické, vedoucí archivu Regionálního muzea ve Vysokém Mýtě, za zpřístupnění všech výtisků Orlického deníku a také svým rodičům, kteří mě během mého studia podporovali.

Anotace

Předmětem zájmu této bakalářské práce je zjistit objektivní stav úrovně jazykového zpracování textů ve východočeském tisku, a to konkrétně v periodiku Orlický deník.

V práci je pojednáno o regionálním tisku v kontextu celonárodní publicistiky.

Velká část práce je však věnována praktickým analýzám textů zvoleného periodika. Tento průzkum nám odhaluje, jaký je stav jazykového vyjadřování regionálních publicistů a tomu odpovídající úroveň textů v regionálním tisku.

V závěru jsou uvedeny hlavní nedostatky těchto textů a následně jsou hledány příčiny těchto nedostatků.

Klíčová slova: regionální média, periodikum, jazykové roviny, publicistický styl

Annotation

The subject of this thesis is to investigate the state level linguistic processing of texts printed in the East Bohemia press, specifically in the journal „Orlický deník“.

The work is discussed in the context of regional press journalism nationwide.

A large part is devoted to the practical analysis of texts selected periodicals. This survey reveals what is the status of linguistic expression of regional journalists and the corresponding level of the texts of regional press.

In conclusion, the main shortcomings of these texts, and are seeking the causes of these deficiencies.

Keywords: regional media, periodical journal, linguistic levels, journalistic style

Annotation

Das Hauptziel dieser Bachelorarbeit ist einen objektiven Zustand des Niveaus von sprachlicher Textverarbeitung in der ostböhmischen Presse festzustellen, die speziell in der Zeitung „Orlický deník“.

Die Arbeit behandelt sich um regionale Presse im Rahmen der nationalen Publizistik.

Ein großer Teil wird auf die praktische Analyse von Texten ausgewählten Zeitschriften gewidmet. Diese Untersuchung zeigt, was ist der Status des sprachlichen Ausdrucks der regionalen Journalisten und dem entsprechenden Niveau der Texte der regionalen Presse.

Zum Abschluss sind die wichtigsten Mängel dieser Texte gefolgt und die Ursachen für diese Mängel werden gesucht.

Schlüsselwörter: regionale Medien, das Periodikum, sprachliche Ebene, journalistischer Stil

Obsah

Úvod.....	1
1 Struktura práce	2
1.1 Oblast zájmu	2
1.2 Metodika a rozčlenění práce	2
1.3 Komentář k použité literatuře	3
2 Regionální média v celém kontextu žurnalistiky.....	6
2.1 Problémy regionálního tisku	6
2.2 Představení zvoleného periodika	8
2.2.1 Orlický deník ve faktech.....	8
2.2.2 Situace v redakci Orlického deníku	9
3 Analýza nalezených nedostatků podle členění dle jazykových rovin.....	11
3.1 Grafické a pravopisné nedostatky	11
3.1.1 Překlepy	12
3.1.2 Nesprávné předěly slov.....	18
3.1.3 Opakování týchž slov.....	19
3.1.4 Pravopisné nedostatky	20
3.1.5 Shrnutí analýzy grafických a pravopisných nedostatků	21
3.2 Morfologické nedostatky	22
3.2.1 Role morfologie v úrovni jazykového zpracování textů.....	22
3.2.2 Nalezené morfologické nedostatky.....	23
3.2.3 Shrnutí analýzy morfologických nedostatků	33
3.3 Syntaktické nedostatky	35
3.3.1 Nesprávné užití interpunkčních znamének	36
3.3.2 Zvláštnosti a nedostatky větných celků	44
3.3.3 Shrnutí analýz syntaktických nedostatků.....	55
3.4 Stylistické a lexikální nedostatky	57
3.4.1 Publicistický styl obecně	57
3.4.2 Stylistické nedostatky konkrétně	61
3.4.3 Lexikální nedostatky.....	68
3.4.4 Shrnutí analýzy stylistických a lexikálních chyb.....	72
3.5 Závěrečné shrnutí analýzy textů regionálního tisku	74
4 Závěr	77
Seznam literatury	79

Seznam použitých zkratk a symbolů

ČNK – Český národní korpus

OD – Orlický deník

PMČ – Příruční mluvnice češtiny

VLP – Vltava-Labe-Press

– – označení nesprávně užitě, popř. chybějící interpunkce

Úvod

V této bakalářské práci se propojují dvě oblasti, které jsou v přímém kontaktu a vzájemně se ovlivňují. Jedná se o oblast regionální žurnalistiky a českého jazyka s jeho užitím v dané mediální oblasti.

Na úvod je třeba vyzdvihnout jednu velmi důležitou skutečnost – média obecně jsou nositelem spisovnosti¹, utváří tedy povědomí o spisovné podobě jazyka u laické veřejnosti. Právě v tomto aspektu shledáváme přímou souvislost mezi žurnalistikou a péčí o kulturu jazyka a řeči.

Tato práce se konkrétně omezuje na psanou podobu médií, navíc svůj zájem soustředí výhradně na regionální periodický tisk, v jehož rámci zkoumá úroveň jazykové zpracování textů.

V povědomí je zde bráno i současné postavení regionálních médií v celém kontextu žurnalistiky „nové doby“.

Dnešní mediální trh je doslova zaplaven tiskem různého druhu a různé úrovně. Čtenář má sice neomezenou možnost výběru v oblasti psaných mediálních forem, ale často se sám v této záplavě tisku ztrácí, a přestává tak rozlišovat mezi kvalitními tiskovinami a těmi „nekvalitními“.

Tato práce si klade za cíl přinést objektivní pohled na problematiku úrovně zpracování textu v regionálním tisku – zde zastoupeným východočeským periodikem. Kromě obecných problémů regionálního tisku se práce převážně věnuje jazykové stránce textů. Snaží se zjistit současný stav úrovně textů regionálního tisku a po té odhalit příčiny objevených nedostatků, s kterými se regionální tisk potýká.

Na základě těchto cílů byly stanoveny hypotézy, jež mají být touto prací prokázány, popř. vyvráceny:

- 1. Stále ještě existuje představa, že v tisku veřejně publikované texty splňují požadovanou jazykovou úroveň v souladu s kodifikovanými pravidly jednotlivých jazykových rovin.*
- 2. Úroveň jazykového zpracování textů v regionálním tisku se mnohdy jeví jako dosti tragická.*

¹ na tomto názoru se shoduje většina autorů, kteří se problematikou médií zabývají

1 Struktura práce

1.1 Oblast zájmu

Pro zjištění stavu výše uvedené problematiky byl zvolen jeden z východočeských tisků, a to *Orlický deník* (dříve *Orlické noviny*).

OD slouží jako podkladový materiál pro postihnutí vývojových tendencí v úrovni a přístupu ke zpracování textu v rámci žurnalistického stylu. Vývoj byl sledován od vzniku novin – tedy září 1994 až po září 2009 (současnost). Intenzivnější pozornost je věnována prvnímu a poslednímu roku, u ostatních výtisků je zachycen vývoj po třech letech v několika systematicky zvolených výtiscích daného roku. Konkrétně se jednalo o výběr čtyř čísel z každého roku.

Pro provedení analýz textů v daném tisku byly vybrány jen ty texty, které vznikly v regionální redakci. Článcům, které byly pouze převzaty z jiného mediálního zdroje, je věnována jen minimální pozornost, a to ohledně kritické míry převzetí – tedy do jaké míry redakce převezme cizí článek, aniž by jej kriticky ohodnotila, popř. upravila nedostatky.

OD se skládá z několika částí – rubrik. V této práci je postihnuta zejména rubrika regionálního zpravodajství, částečně rubrika zachycující dění z domova a ze světa. Byla záměrně opomenuta oblast sportovního zpravodajství, která má svá zvláštní specifika bez ohledu na regionální, či celostátní úroveň.

Práce se zaměřuje převážně na články zpravující o kulturně-politickém dění v regionu.

1.2 Metodika a rozčlenění práce

Na úvod se snaží práce přiblížit problematiku regionálních médií v celém kontextu žurnalistiky. Byl prostudován soubor statí několika autorů uspořádaných Lenkou Waschkovou Císařovou a publikovaných pod názvem *Regionální média v evropském kontextu*. Díky studiím uveřejněným v této publikaci si můžeme utvořit jasnou představu o postavení regionálního tisku v celonárodním až

celoevropském kontextu a názory zde publikované odhalují i jisté problémy, s kterými se redakce regionálních médií musí potýkat.

Následně je v práci rozebrána situace panující již konkrétně v redakci Orlického deníku.

Pro zjištění stavu jazykové úrovně textů daného periodika bylo prostudováno 32 výtisků za 15 let existence OD.

V textech byly hledány jazykové nedostatky. Následně jsou tyto nedostatky rozčleněny podle jazykových rovin na chyby morfologické, grafické a formální, syntaktické, stylistické a lexikální.

Jednotlivé nedostatky jsou dále v práci analyzovány a je nabídnuta adekvátní korekce a náprava těchto nedostatků. Je zvolena vždy taková alternativa, která je v příslušné jazykové rovině při nejmenším akceptovatelná.

Z objevených nedostatků se práce snaží vyvodit objektivní úroveň zpracování textů ve zvoleném tisku a nalézt odpovědi na předem stanovené hypotézy. Pro ilustrativnost je užito i několika grafů, které doplňují zjištěný stav o úrovni jazykového zpracování textu.

1.3 Komentář k použité literatuře

V souladu s oblastí zájmu práce byly užity dva druhy literatury – pro proniknutí do problematiky regionálních médií byly prostudovány různé publikace a sborníky statí touto problematikou se podrobněji zabývajících. V souvislosti s praktickou částí práce, kdy byla zkoumána jazyková úroveň textů a objevené nedostatky analyzovány z hlediska jazykových rovin, byly jednotlivé nedostatky konzultovány s jazykovými příručkami.

O problémech spojených se situací regionálních médií v českém prostředí velmi podrobně a efektivně pojednává sborník statí *Regionální média v evropském kontextu* zpracovaný Lenkou Waschkovou Císařovou. Jedná se o soubor statí přednesených na konferenci *Regionální média v evropském kontextu* z února 2007, kdy jednotliví autoři velmi věcně a zajímavě pojednávají o situaci regionálních médií v kontextu celé žurnalistiky. Navíc jednotlivé statě uvádí

i různé pohledy na problematiku, tudíž je v daném sborníku možno načerpat mnoho podnětných informací a získat podrobný vhled do situace.

Kromě této publikace byl ještě prostudován sborník statí *Lokální média nově*, který je součástí projektu „Rušný přístav – informační a vzdělávací program pro středočeská média a agentury“ o. s. Hermés. Tato publikace se vyjadřuje obecně k regionální a lokální publicistice.

Dále byly prostudovány publikace *Mediální gramotnost* – opět sborník statí jednotlivých autorů a *Problém médií* od Roberta W. McChesneye, ale z těchto publikací se daly načerpat pouze obecné teze o médiích, které nebylo možno plně aplikovat na oblast zájmu této práce. Navíc druhá výše zmiňovaná publikace pojednává o prostředí anglo-americkém, které je samozřejmě s českým prostředím nesrovnatelné.

Odborné literatury pojednávající o problematice regionálních médií je obecně poskrovnu, anebo je nedostupná.

Praktická část práce naopak vyžadovala použití jazykových příruček. Pro proniknutí do problematiky publicistického funkčního stylu byla zvolena publikace autorů pod vedením Marie Čechové *Současná česká stylistika*, jelikož podává poměrně podrobný vhled do dané problematiky, seznamuje čtenáře se samotným pojmem a obtížností definovat publicistický styl, dále pojednává o prostředcích a žánrech publicistického stylu. Podstatné je, že publikace užívá kontrastivního pohledu na věc – odkazuje i na další autory, kteří se danou problematikou zabývají, a uvádí zde konfrontace názorů jednotlivých autorů.

Nedostatky ostatních jazykových rovin byly diskutovány s poznatky v *Příruční mluvnici češtiny*, *Pravidlech českého pravopisu*, *Slovníku spisovné češtiny pro školu a veřejnost* – jedná se o kvalitní, uznávané lingvistické příručky, které zachycují kodifikované normy českého jazyka. Dále pro tuto oblast byly použity publikace: *Jak používat čárku a další interpunkční znaménka* od Janovce a kol. – tato publikace podrobně, jasně a s doprovodem praktických příkladů pojednává o užívání interpunkce v české větě/souvětí. Je velmi názorná a přístupná i laickému čtenáři, který má možnost se rychle a snadno pomocí této publikace zorientovat v užívání interpunkčních znamének. Pro objasnění některých složitějších jevů

bylo nahlédnuto i do vysokoškolské učebnice *Čeština pro učitele*, která přináší zjednodušenou, ale velmi srozumitelnou orientaci v jazykové problematice.

V rámci praktické části této práce bylo nutno pracovat s archivními i současnými výtisky OD. Texty tohoto periodika posloužily jako studijní materiál pro zjištění stavu věci, kterou se práce zabývá.

Je třeba vyzdvihnout, že jednotlivé články nebyly opatřeny jménem autora, nebo byly označeny pouze jakousi zkratkou, kterou autor článku používá. Jelikož mi nebyl umožněn přístup k archivu samotné redakce, nebylo možné autora identifikovat, proto jsou příklady z OD citovány pouze názvem článku a stránkou, na které se v daném čísle nachází.

2 Regionální média v celém kontextu žurnalistiky

V posledních letech se začíná klást důraz na regionální žurnalistiku a vzrůstá její význam. Je tu snaha zvýšit úroveň regionálního tisku, snaha o profesionalizaci regionálních novinářů, avšak na druhou stranu je třeba připustit, že v našich podmínkách nemá regionální žurnalistika zrovna „na růžích ustláno“ – roli zde hraje zejména otázka financování a také samotný zájem z řad čtenářů. Těmito a dalšími otázkami se v poslední době zabývá současná oblast zkoumání regionálních médií.

Je třeba připomenout, že regionální média – zejména periodika, která jsou v této práci postihnuta, „se rozhodujícím způsobem neodlišují od ostatní produkce na současném novinovém a časopiseckém trhu.“²

2.1 Problémy regionálního tisku

V následující kapitole je komentováno několik problémů týkajících se regionálního tisku, které bychom mohli považovat za podstatné a mající vliv na celkovou úroveň (tedy i úroveň zpracování textu) regionálního tisku.

Nejprve je třeba zmínit, že zde hovoříme o podobě regionálního tisku, který se formoval od začátku 90. let 20. století – je tedy důležité si uvědomit, že zlomovým jevem bylo „oddělení médií od vlivů vládních či politických struktur, což má značný vliv na kvalitu samotného obsahu novinových článků a úroveň vyjadřování novinářů.“³ Žurnalisté mají možnost se svobodně vyjádřit k dané problematice a zprostředkovat čtenáři objektivní pohled na aktuální dění ve společnosti. Avšak na druhou stranu se zde dostáváme k problému, který je typickým fenoménem nejen regionálního tisku, i když v něm se stal doslova stylem práce redaktorů. Jedná se o přebírání článků z jiných novin, popř. uveřejňování tiskových prohlášení bez jakéhokoliv publicistického zpracování.

² Závoda, P. Jak psát v regionálním tisku. 2008. str. 39

³ Volek, J. Regionální žurnalisté v posttransformační éře. 2007. str.36

„V důsledku toho ztrácí články v regionálním tisku svou vlastní formu a podstatu, stávají se jen pouhým věcným oznámením, sdělením, ale nikoli osobitým novinovým článkem. Zcela v nich chybí reflexe, ten proces přijetí až k podstatě problému. Novináři místo toho zde zcela nekriticky přijmou či přetlumočí jen něčí názory“⁴

Mohli bychom tento fenomén špatného přístupu a neschopnosti využít svých možností spojit i s „obecně slabou úrovní profesionalizace žurnalistů“⁵, která je považována za hlavní problém současného regionálního tisku. K tomuto problému se připojují hned dva další aspekty, a to „nedostatečná odpovědnost novinářů za své dílo a jako příčinu můžeme určit i nedostatečnou úroveň vzdělávání žurnalistů.“⁶

V neposlední řadě je třeba také zmínit problematiku „privatizace a komercializace, která se právě regionálních médií velmi rapidně dotýká již od zmiňovaných 90. let minulého století.“⁷ Právě na vývoji těchto tiskovin je možno velmi dobře pozorovat tyto dva procesy, kdy vlastníci těchto médií vyvíjí velmi silný tlak „na vlastní pracovní postupy žurnalistů.“⁸ Jejich cílem je prodat co nejvíce výtisků za účelem dosažení co nejvyššího zisku. V důsledku toho se novináři musí soustředit na zaujetí co nejširšího okruhu čtenářů. V poslední době je v těchto novinách také zvětšován prostor pro reklamu, samozřejmě na úkor množství a kvality samotných článků. Je možno tedy říci, že „ideologicky motivovanou cenzuru tak do jisté míry nahradila cenzura ekonomická.“⁹

Josef Volek (2007) považuje za největší problematiku současného regionálního tisku zejména deprofesionalizaci novinářské činnosti, kterou chápe jako rezignaci na elementární profesní řemeslo i etické standardy spojené s nízkým vzdělanostním základem novinářů regionálních médií. K jeho tvrzení je třeba ještě připomenout problematiku ekonomického tlaku, který omezuje a v jistých aspektech také svazuje novináře v jejich snaze o profesionálně odvedenou práci,

⁴ Orálek, P. Sedm syndromů české regionální žurnalistiky. 2007. str.93

⁵ Volek, J. Regionální žurnalisté v posttransformační éře. 2007. str.38

⁶ Orálek, P. Sedm syndromů české regionální žurnalistiky. 2007. str.93

⁷ Volek, J. Regionální žurnalisté v posttransformační éře. 2007. str.36

⁸ Volek, J. Regionální žurnalisté v posttransformační éře. 2007. str.38

⁹ Volek, J. Regionální žurnalisté v posttransformační éře. 2007. str.38

neboť „hlavním cílem vydávání komerčního periodika je finanční zisk majitelů. Tomuto cíli se podřizují rovněž regionální periodika.“¹⁰

2.2 Představení zvoleného periodika

Ke studiu úrovně zpracování textů v novinových článcích na regionální úrovni jsem zvolila mně známé a blízké noviny Orlický deník.

2.2.1 Orlický deník ve faktech

Orlický deník patří mezi krajské mutace Deníku Bohemia, který vlastní vydavatelství Vltava-Labe-Press (dále jen VLP). „Tyto deníky jsou nejvýznamnější regionální noviny v České republice. Mají dominantní postavení ve svých regionech, charakteristická je vysoká čtenost. Regionální deníky jsou jediné noviny, kde je zároveň obsaženo zpravodajství ze světa, republiky, regionu, kraje i z nejbližšího okolí bydliště.“¹¹

Orlický deník vychází od 3. 9. 1994. „V pravidelném rozsahu 28 až 40 stran přináší čtenářům aktuální zpravodajství nejen ze světa a z České republiky, ale především z jejich nejbližšího okolí. Denně podává na pěti až šesti stránkách informace z regionu.“¹²

Podoba deníku se samozřejmě v průběhu jeho vývoje měnila v závislosti na požadavcích managementu VLP, jehož cílem byla a stále je co největší prodávánost.

V současné době je možno v těchto novinách nalézt aktuální informace o dění v zahraničí, v České republice a pak samozřejmě v příslušném regionu – zde bývalém orlickoústeckém okrese. Jedná se o zpravení o tom, co zajímavého, významného se děje v okrese – jsou zde zahrnovány politické kauzy, informace

¹⁰ Závoda, P. Jak psát v regionálním tisku. 2008. str. 39

¹¹ <http://www.vlp.cz/cz/o-vlp/o-firme.html>

¹² <http://www.vlp.cz/cz/vydavane-tituly/regionalni-deniky/denik-vychodni-cechy/orlicky-denik.html>

o realizaci nových projektů, kulturních akcích a pak samozřejmě velmi oblíbená rubrika zvaná Černá kronika. Velká pozornost je věnována také sportu, a to nejen na úrovni světové či domácí, ale i té regionální. Prostor je zde vyhrazen i příspěvkům a postřehům samotných čtenářů, kteří zde mohou uveřejnit své články, připomínky a reagovat na aktuální dění v regionu. Poměrně velký prostor je vyhrazen inzerci a reklamě.

Deník obsahuje i speciálně zaměřené přílohy, které jsou různě obměňovány. Dalo by se říci, že na každý den je připravena specifická příloha, v které je postihnuta pokaždé jiná oblast zájmu.

2.2.2 Situace v redakci Orlického deníku

Právě profesionalita samotných pracovníků redakce utváří úroveň jednotlivých novin. Pokusila jsem se tedy zjistit, jaká situace vládne v redakci OD. Kolik má redakce zaměstnanců, jakého jsou vzdělání apod. Z mé strany zde byla snaha zjistit i jisté změny, posuny ve vývoji samotného deníku. Kolik kdy měla redakce zaměstnanců, zda měla svého korektora, a na základě těchto informací hledat souvislosti s proměnami úrovně zpracování textů. Vytvořila jsem pro tuto příležitost i dotazník, který jsem zaslala současnému šéfredaktorovi panu Karlu Pokornému, ale bohužel mé otázky byly zodpovězeny jen velmi stroze, některé dokonce odmítnuty. V důsledku toho nebylo možno uskutečnit můj původní záměr sledovat vývoj zpracování textů v závislosti na kvalitě a kvantitě zaměstnanců redakce.

Současným problémem, který není zdaleka jen problémem této redakce, je omezený počet pracovníků v redakcích. Tato problematika souvisí s již výše zmiňovaným ekonomickým nátlakem z pozice managementu – zde konkrétně managementu VLP, který má zájem hlavně na vysokých výnosech, avšak nízkých nákladech. Tato politika se dotkla samozřejmě i redakce OD. Konkrétní situaci v redakci OD blíže popisuje ve svém e-mailu ze dne 30. 10. 2010 její šéfredaktor Karel Pokorný: „Dnes tvoří lokální redakci Orlického deníku pouze čtyři lidé: dva píšící redaktori (tedy šéfredaktor s funkcí lokálního šéfredaktora a jeden redaktor),

sportovní redaktor a webeditor, který vytváří internetové stránky Orlického deníku. Redakce nedisponuje vlastním kmenovým fotografem a zcela zde chybí profese korektora. Novináři musí být tedy univerzální a zastávat mnohem více pozic. Redaktorům v jejich snaze občas pomáhá několik externistů, kteří pro redakci píší nebo fotografují za honorář.“

Jak vyplývá z výše popsané situace v redakci OD, je zřejmé, že redaktoři nemají vhodné podmínky pro to, aby se mohli plně věnovat a soustředit jen na tvorbu kvalitních článků, tudíž je zde častým fenoménem také přebírání článků z jiných redakcí. Je potřeba ještě zmínit, že články, které zpravují o dění v zahraničí, ale i zprávy z domova jsou jednoduše vytvářeny pro všechny Deníky Bohemia. Mnohdy se proto jednotlivé mutace od sebe liší právě jen regionálním zpravodajstvím, které tedy vytváří lokální redakce.

3 Analýza nalezených nedostatků podle členění dle jazykových rovin

Následující část je praktickou částí práce, v které jsou zaznamenány nedostatky objevené ve zvoleném regionálním periodiku. Tyto chyby jsou, jak bylo již úvodem řečeno, rozděleny do kapitol podle jazykových rovin. Každá kapitola má v závěru shrnutí se zdůrazněním hlavních problémů a také je opatřena grafem, který ilustruje proklamované výsledky.

3.1 Grafické a pravopisné nedostatky

V této části jsou rozebrány grafické nedostatky psaných textů nalezených ve výše zmíněném regionálním tisku a rozčleněny do několika skupin podle charakteru daného nedostatku. Jelikož se objevené nedostatky neustále opakují, je rozebráno pro ukázkou jen několik případů, ostatní jsou uvedeny jednak pro ilustraci, jakých překlepů a zbytečných chyb se redaktoři regionálního tisku dopustili, a po té pro objektivitu statistické analýzy, která je provedena níže.

Většina těchto nedostatků nalezených v textech souvisí s nepozorností, nedbalostí a nedůsledným zkontrolováním si své tvorby, kterých se žurnalisté regionálního tisku velmi často dopouštějí.

Tento neblahý aspekt bych přisuzovala nedostatku pracovníků v redakci, jejich časové tísně a produkci velkého množství článků. Současná situace v lokálních redakcích bohužel nedovoluje zaměstnávat osobu korektora, která by se výhradně věnovala kontrole a úpravám článků svých kolegů, a tím by se mohlo předcházet těmto formálním nedostatkům, které jsou mnohdy do očí bijící – jsou to totiž nedostatky, kterých si všimne každý čtenář bez ohledu na jeho vzdělání a znalosti v oblasti pravopisu jazyka českého.

Ostatně by mnohdy stačilo, kdyby si autor článku po sobě své sdělení přečetl, a tak by svůj nedostatek v podobě překlepu hned odhalil. Nabízí se však také otázka, proč pracovníci redakcí nevyužijí podpory a pomoci moderních technologií, kdy dnes téměř každý počítačový program určený pro psaní je

opatřen automatickou kontrolou pravopisu, alespoň co se týče té grafické podoby slov. Jakmile napíšete špatný tvar slova, ihned vás na něj program tohoto druhu upozorní, popř. špatně napsané slovo sám opraví.

Chyby tohoto rázu svědčí o laxním přístupu žurnalisty k jeho práci, což shazuje celkovou úroveň daného tisku. Při tom se jedná jen o banální nedostatek, jehož je lehké odstranit. V těchto případech autor článku nepotřebuje mít hluboké znalosti v oblasti pravopisu nebo stylistických postupů, stačí pouze po sobě svou práci pečlivě přečíst.

3.1.1 Překlepy

1. Záměna grafémů

1. ..., převzala pekárnu na *roku* Šafaříkovy a Šemberovy ulice... (Historie stodesetiletého pekařství, str. 3, 20. března 2009)

– Zde došlo k záměně souhlásek „k“ a „h“. Vizualně jsou tyto dvě souhlásky zaměnitelné. V tomto případě je sice vytvářeno smysluplné slovo, avšak zcela se nehodící do daného kontextu.

2. „Nejprve prudce snižovala úrokové sazby až na nulu, a nyní již téměř v panice vrhá na trh miliardy dolarů.“ kritizuje opatření analytik *Finančních trhl* Jiří Šimek. (Koruna nadále zpevňuje, str. 10, 20. březen 2009)

– Kromě syntaktické chyby, která je rozebrána v kapitola *Syntaktické nedostatky*, se ve sdělení objevil i jeden z častých překlepů, který je však opodstatnělý, a to z důvodu že písmena „l“ a „ů“ se na klávesnici nachází těsně vedle sebe, tak dochází k jejich časté záměně. Pisatel pravděpodobně měl v úmyslu napsat „analytik Finančních trhů“.

3. Zákoník práce umožňuje firmě poskytnout náhradní volno místo příplatku, *ovčem* pouze pokud se na tom zaměstnavatel se zaměstnancem dohodnou. (Za práci přesčas vám firma musí vždy zaplatit, str. 24, 26. června 2009)

4. Sčítání lidu začalo v Maroku, kde bude 80 tisíc *sčítačích* komisařů... (Marocké království sčítá obyvatele, str. 1, 3. září 1994)

5. Mezi lidovým nábytkem je *tem* totiž instalována výstava hraček semilské firmy. (Až tam nahoře, na půdě,..., str. 3, 5. září 1994)

6. Cílem setkání je *výměnit* si zkušenosti. (Nad současnými starostmi obcí, str. 3, 13. září 1994)
7. Vyšetřovatel jim sdělí *odvinění* z trestného činu krádeže. (Zranil ženu v mlze a ujel, str. 8, 3. října 1994)
8. Musí prý *počítat* s podnikatelským rizikem. (Balancují mezi etikou a trhem, str. 2, 26. června 1997)
9. Proto mějme na paměti některá omezení, která jsou *za* zdravotního hlediska mimo město a v těžším terénu naprosto limitující. (S handicapem do lesa opatrně, str. 13, 2. října 1997)
10. Jedno těžké, pět lehkých a celkovou škodu 1 631 000 korun si vyžádalo 48 dopravních nehod *ny* východočeských silnicích během středy. (Policie, str. 5, 7. dubna 2000)
11. Po ní připraví *kutátor* Pavel Chalupa do téhož prostoru výstavu děl výtvarníků žijících v devíti královských věnných městech,... (Francouzi a Čechové budou mít své dny, str. 7, 7. dubna 2000)
12. Největší problém, který bude *nuset* vláda a parlament vyřešit je,... (Náprava cen nájemného je nutný předpoklad řešení bytové krize, str. 9, 21. června 2000)
13. ...v osadě Brteč se jako volební místnost pronajme prostor *v soukromě* budově č. 12. (Soukromé domy jako volební místnosti, str. 7, 31. října 2000)
14. ...(děti s mentálním postižením, tělesným postižením, *vadami* sluchu a řeči, s kombinovaným postižením a s autismem)... (Karneval s rekordní účastí dětí, str. 7, 3. března 2006)
15. Mají připraveny národní tance, pohádky, *pantominu*, ukázky starých zvyků a různé scénky – pochopitelně v esperantu. (Esperantisté míří na návštěvu Anglie, str. 7, 6. června 2006)
16. „Malý exorcismus provádí například kněz *při* křtu, velký exorcismus smí provozovat jen biskup nebo kněz biskupem pověřený,“... (I dnes zní: Vade retro satana!, str. 2, 20. prosince 2006)
17. „Podle Nejvyššího správního soudu byla dvě sdružení účastníky územního *řízení*, a mělo být tak o jejich odvolání věcně rozhodnuto. (Protesty ekologů, str. 5, 20. prosince 2006)

18. Na mysli má při tom splnění podmínek Schengenské dohody, která *začně* pro česká letiště platit od března 2008. (EBA navýší jmění, str. 6, 20. prosince 2006)

19. Dospělí se pak mohou *těšir* na tradiční silvestrovské dopolední setkání na Tyršově náměstí. (Chystají oslavy dětského silvestra, str. 9, 20. prosince 2006)

2. Absence grafémů

1. ... Stapro představila nejkomplexnější a *nepropacovanější* obsah zadání,... (Pardubický kraj bude mít do konce roku hotovou koncepci zdravotnictví, str. 4, 20. března 2009)

– Ve slově „nepropacovanější“ nalezneme hned dvojí absenci hlásek, a to v předponě „nej-“, kde chybí souhláska „j“, a poté v samotném kořeni slova „-prac-“ bylo vynecháno „r“. Správná grafická podoba slova má vypadat následovně: „nejpropracovanější“.

2. ... , *kostatoval* divák Adam. (Letní kino mají nový rekord, str. 20, 7. srpna 2009)

– Míňným výrazem je „konstatoval“, pisatel zde opomněl grafém „n“.

3. Už ve středu mu své návrhy předal lídr ČSSD Jiří Paroubek, včera tak učinili šéfové *zelných* Martin Bursík a ODS Mirek Topolánek. (Fischer má 17 jmen na patnáct míst ve vládě, str. 12, 17. dubna 2009)

– Absence samohlásky „e“ ve slově „zelených“ vytvoří velmi komické sdělení, kdy místo označení barvy nám vznikne adjektivum od substantiva „zelí“.

4. Policejním kontrolám neunikli ani řidiči ve Vysokém Mýtě, Králíkách, *Žambeku* i Letohradu. (Pokutu dostalo dohromady deset šoférů, str. 5, 15. května 2009)

– Vlastní jméno města je zde chybně napsáno – jeho správná podoba je „Žamberk – Žamberku“, jedná se tedy o absenci grafému „r“ v poslední slabice slova.

5. Českým zaměstnancům se povolení vydává pouze *tedy*, pokud mají i pracovní povolení. (Které dokumenty potřebujete pro práci v unii, str. 24, 15. května 2009)

– Výše označený jev je možno charakterizovat buď jako překlep (vynechání hlásky „h“ uprostřed slova – původně mělo jít o slovo „tehdy“), nebo autor článku chtěl použít výraz „tedy“, ale pak by se jednalo o špatnou volbu slova z hlediska logičnosti výpovědi.

6. O šest procent stoupla také suma, kterou mají lidé v *bankýáh* skupiny uloženou. (ČSOB sice zvýšila zisky, její majitel má však problémy, str. 10, 15. května 2009)
7. Zaměstnanec se podle advokátky Nataši Randlové může se *zaměstnatelem* dohodnout také na náhradním volnu. (Za práci přesčas vám firma musí vždy zaplatit, str. 24, 26. června 2009)
8. ..., i proto se stával rázovitý pekař z malé vesnice vděčným objektem různých článků, diskuzí a zábavných *prgramů*. (Zemřel bojovník proti letnímu času, str.2, 3. září 2009)
9. Nečekaně objevená jáma v lese plná hrůzných mrtvol, omezenost_ arogance partyzánů, moudré proslavy učenců. Jen několik scén má svou přesvědčivou vypovídací *honotu* a sílu: ... (Když Američani točí běloruský odboj, str. 27, 17. dubna 2009)
10. Po otevření *resturačního* zařízení pro veřejnost zaznamenal personál nedávnou návštěvu ministra Vladimíra Dlouhého. (Zámecké tajemství v sídle Šternberků, str. 3, 3. září 1994)
11. Úřad práce zatím eviduje jenom 217 *nezaměstnaných* absolventů středních škol a učilišť,... (Rozsáhlá nabídka rekvalifikace, str. 3, 3. září 1994)
12. Celkem jedenašedesát kandidátů se bude v obecních *vobách* ucházet o patnáct míst v novém zastupitelstvu. (Sloupnická sdružení nezávislých, str. 7, 3. října 1994)
13. ... byli pozváni představitelé *pracního* úřadu. (Bude plynárenská průmyslovka?, str. 8, 12. listopadu 1994)
14. Třetím placeným *funcionářem* radnice se stal... (Vítězství může mít mnoho podob, str. 7, 3. prosince 1994)
15. Rok 1994 byl pro východočeskou Policii rokem *stabilizce* jednotlivých služeb... (Naše výsledky a vaše důvěra nás zavazují, str. 5, 31. prosince 1994)
16. Nejenže je mimořádně jasná, ale oproti *loňké* Hyakutake, která byla viditelná jen jako matně svítící koule... (Koncem března se dostane k Zemi na nejmenší vzdálenost kometa Hale-Bopp, která bude viditelná pouhým okem, str. 13, 24. března 1997)

17. Za základ řešení komplexu těchto problémů prezident Havel označil vyjasnění a *koncentraci* vlastnických vztahů v rozhodujících podnicích. (Václav Havel včera především pátral po příčinách ekonomických problémů, str. 2, 26. června 1997)
18. Kromě toho mají nárok na bezplatnou přepravu *jenoho* kusu příručního zavazadla o maximální hmotnosti pět kilogramů. (Dovolenková sezóna již teď klepe na dveře, str. 6, 26. června 1997)
19. Blížící se víkend je prvním termínem ze tří určených dat, k nimž se mohou podávat návrhy na změny v autobusové a železniční hromadné dopravě cestujících po uvedení nového *jízdního řádu*. (Změn v dopravě se nemusíte obávat, str. 6, 21. června 2000)
20. „Politiky, která vedla až k našemu odchodu z vlády v době *Sarjeva*.“ (Zeman, Klaus, lidovci a my, str. 9, 21. června 2000)
21. Protože se přestala hýbat, v domněnku že je mrtvá, *bezvádné* tělo naložil do zavazadlového prostoru svého osobního auta a převezl do lesního porostu nedaleko Čermné nad Orlicí, kde je chtěl ukryt v zemi. (Za vraždu dívky 14 let vězení, str. 1, 5. února 2003)
22. „Tvrzení o jeho kolaborantství se *nezkládají* na žádných konkrétních skutečích.“ (Zámek v Opočně vrácen Colloredo-Mansfeldům, str. 3, 14. května 2003)
23. V rámci podprogramu Comenius spolupracuje ZŠ Habrmanova v České Třebové se školami v německém Vaterlandu, polské Środě Śląské a *holanského* Meppelu. (Učitele z ciziny nadchl sníh, str. 7, 5. února 2003)
24. Propadák to sice nebyl, ve východních Čechách jsme navíc dosáhli *naprůměrného* výsledku, ale k úspěchu jsme měli daleko. (SNK-ED: To nebyly volby, nýbrž fotbalové utkání, str. 14, 6. června 2006)
25. Pravidla stanovující vymítání démonů pro katolíky *stanouje* Kodex kanonického práva, ... (I dnes zní: Vade retro satana!, str. 2, 20. prosince 2006)

3. Nadbytečný výskyt grafémů

1. I přes všechnu snahu zdravotníků a ošetřovatelů brněnské zoo se nepodařilo mládě žirafy sítované zachránit a včera ráno *uhynulao*. (Mládě žirafy v zoo uhynulo, str. 10, 9. února 2009)

- Autor zcela nesmyslně zaznamenal dvě koncovky přičestí minulého, pravděpodobně se nemohl rozhodnout, kterou zvolit.
- 2. Svazek obcí pak přispěje ze svého na *vypracování* projektu částkou 114 718 korun. (Lesy protnou unikátní cyklostezky, str. 9, 31. července 2009)
- Autor sdělení pravděpodobně déle přidržel klávesu s písmenem „r“, a tak slovo dostalo výše uvedenou podobu s dvojitým „r“.
- 3. Zemědělci se dlouhodobě bouří proti nízkým *výklupním* cenám mléka a vepřového, na pondělí kvůli tomu chystají letos už druhou blokádu silnic. (Do konzumu jen pro české jídlo, str. 6, 26. června 2009)
- 4. V Hradci Králové přišel majitel Škody Forman o *čtyři* videorekordéry... (Policie hlásí, str. 5, 31. prosince 1994)
- 5. Její ředitelka Alena Tocháčková *dále* sdělila, že od 3. února uvedou do kin dramatický příběh Pramen života,... (Bláznivá dobrodružství agenta Austina Powerse zamířila k divákům, str. 9, 11. ledna 2000)
- 6. Rukopis už má za sebou několik redakcí, *zracadlo* knihy leží před ním na stole. (Fyzikář vysedává nad pohádkami, str. 6, 21. července 2000)
- 7. „U *njás* jsou podmínky super,...“ (Vleky spoléhají na cizince, str. 6, 3. března 2006)
- 8. Ředitelství silnic a dálnic je však opačného názoru, územní rozhodnutí *poděll* ředitele Petra Laušmana právní moci nabylo. (Protesty ekologů, str. 5, 20. prosince 2006)
- 9. Program bude *již* pátým pořadem v prosinci,... (Zazpívají si před svátky, str. 9, 20. prosince 2006)

4. Zpřeházené pořadí grafémů ve slově

- 1. Navíc vás mohou některé další *zdorje* vytápění vyjít i levněji. (Plynaři válčí o nové zákazníky. Nabízejí až tisícové slevy, str. 10, 15. května 2009)
- Ve zkomoleném slově „zdorje“ došlo k přehození pořadí hlásek „o“, „r“.
- 2. Napadlo je, že by tam rádi Karlovi udělali *mutlimediální* expozici. (Karlovi Gottovi popřeji, ať zůstane dál takový, jaký je, říká jeho dvorní archivář Jan Adam, str. 22, 26. června 2009)
- 3. *Muezum* je v roce 1986 odkoupilo... (Až tam nahoře, na půdě,..., str. 3,

5. září 1994)

4. O přípravě projevu zájem *břiští* vojenští odborníci. (Nové léky proti chemické válce, str. 5, 5. února 2003)

5. Volební výsledek ČSSD komentoval Zdeněk Baborák, místostarosta *Lanškoruna* za ČSSD. (Patový výsledek zaskočil všechny, str. 7, 6. června 2006)

5. Nedostatky kolísající mezi rovinou grafickou a morfologickou

1. Přerod však nadále pokračoval *o* figurativního umění k čiré abstrakci,... (Malíř vdechl barevný život, str. 28, 20. březen 2009)

– Následující chybu bychom mohli analyzovat i jako nedostatek morfologický, z hlediska špatné slovesné rektce, ale osobně bych jej spíše pocítovala jako pouhý překlep, resp. absence souhlásky „d“, kdy místo zamýšlené předložky „od“ vznikla předložka „o“, která je v daném kontextu nepoužitelná.

2. Zhruba polovinu z více než dvanáctimilionové částky *byl* měly pokrýt finance z insolventního řízení na majetek... (Bývalý konkurzní správce a manažer zpronevěřil miliony, str. 4, 7. srpna 2009)

– Výše uvedená chyba je také analyzována v kapitole *Morfologické nedostatky* z hlediska špatně utvořeného tvaru podmiňovacího způsobu, ale uvádím ji ještě v této kapitole, kdy je možno považovat nedostatek za překlep – k tvaru pomocného slovesa být (zde „by“) se nedopatřením vloudilo písmeno „l“.

3. A stát, jako hlavní režisér, opět *zkomplikovat* blížíci se závěr. (Stát opět komplikuje dostavbu dálnice D11, str. 11, 31. červenec 2009)

– Snad jen z nepozornosti se autor přepsal a místo „l“ uvedl hlásku „t“, jinak by bylo možné hovořit o morfologickém nedostatku, a to neprovedené konjugaci slovesa „zkomplikovat“.

3.1.2 Nesprávné předěly slov

V několika málo níže uvedených příkladech se jedná o nesprávné oddělení dvojice slov od sebe, zjednodušeně by se dalo říci, že byla opomenuta mezera mezi slovy. Přesný opak však tvoří první případ, který je komentován níže.

1. *vice prezident* (Obama: Miliardy pro elektromobily, str. 11, 7. srpna 2009)
– Mělo se jednat o substantivum cizího původu „viceprezident“, které se píše dohromady, nikoli zvlášť, jak jej uvedl autor článku, v němž se daný výraz nacházel.
Tento nedostatek se prolíná s rovinou lexikální, kdybychom jej mohli chápat jako autorovu nedostatečnou znalost psaní slov cizího původu.
2. Nastanou-li *vnějaké* čtvrti problémy, lidé prostě jen zavolají na městskou policii a zákon k nim přijedou strážit čtyři strážníci v obytném přívěsu. (Nová taktika: Policisté v dodávce, str. 12, 15. května 2009)
3. Právě na jejich průpravu hodlá klást *Kopicová důraz*. (Státní maturity příští rok budou, str. 12, 15. května 2009)
4. Je paradoxem, že naše úsilí vyrovnat se vyspělým státům zatím vedlo *ktomu*, že se s nimi můžeme měřit ve věcech politováníhodných. (Liknavý postoj k šikaně se vymstí, str. 6, 26. června 1997)
5. Propadák to sice nebyl, ve východních Čechách jsme navíc dosáhli naprůměrného výsledku, ale k *úspěchujsme* měli daleko. (SNK-ED: To nebyly volby, nýbrž fotbalové utkání, str. 14, 6. června 2006)
6. Stejně jako komunisté a lidovci, *stěžujísi* SNK-ED na nepřízeň médií, na kterou prý doplatili. (tamtéž)

3.1.3 Opakování týchž slov

Jedním z poměrně často se vyskytujících jevů v člancích OD bylo opakování stejných slov, kdy pisatel omylem uvede jeden a týž výraz dvakrát, snad v domnění, že jej ještě nenapsal.

Tento jev je jasným ukazatelem nejen nepozornosti žurnalistů, ale zejména jejich nedůslednosti a liknavosti. Jasně tím poukazují na to, že si po sobě rozhodně svůj „produkt“ ani nepřečetli.

1. Nenajde tam totiž *ani ani* poslední čtyři čísla minulého roku. (Na rychnovské webové stránce se vloni v srpnu zastavil čas, str. 7, 7. dubna 2000)
2. Před nedávnem Romea a Julii upravil k obrazu americkému režisér Baz Luhrmann ve stejnojmenném filmu, u nás *se se* tato inscenace hraje v ... (Slavná tragédie je v Klicperově divadle strhující podívanou plnou překvapení, str. 6, 24. března 1997)
3. Prevence je při tom samozřejmě rozhodující a zároveň o to významnější, že tyto *látky látky* působí preventivně i v další nebezpečné skupině chorob. (Symposium k čtvrtstoletí Farmaceutické fakulty UK, str. 3, 3. září 1994)
4. Další dva muži stačili vyskočit z okna, třetí ale v hustém dýmu nenašel cestu ven, utrpěl popáleniny na devadesáti procentech těla a udusil *se se* kouřem. (Muž uhořel při požáru chalupy, str. 1, 18. září 2006)
5. V pátek bude zahájen mimořádně už v *deset hodin dopoledne hodin* kvůli dětem a mládeži, jimž je úvodní výstavní den určen. (Velkolepá přehlídka koní na úvod, str. 6, 3. září 2009)

3.1.4 Pravopisné nedostatky

Nedostatky, které byly nalezeny v oblasti pravopisné se týkají pouze psaní velkých a malých písmen na začátku slov.

1. ... ve výši 150 milionů *Eur* (Pegas Nonwovens, str. 10, 20. březen 2009,)
... vydává desítky miliard *eur* (EU: Už žádné miliardové balíčky, str.13, 20. březen 2009)
- Zde uvádím v kontrastu užití jednou velkého a jednou malého počátečního písmena v jednom výtisku, a nabízí se otázka, která varianta je tedy správná? Podle pravidel českého pravopisu se jedná sice o vlastní jméno určité bankovky, ale je použito v obecném významu, tudíž je velké počáteční písmeno zcela nesprávné. Navíc jsem výskyt velkého počátečního písmena ve slově „euro“ ověřovala i v ČNK a nebyl objeven ani jeden výskyt.

2. Navečer začal před domem *U rytířů* italsko-český kulturní projekt. (Představuje se partner z Itálie, str. 2, 26. června 1997)

– Podle pravidel českého pravopisu se u vlastních jmen hotelů, restaurací, domů apod., která jsou vyjádřena předložkovým spojením, píše velkým počátečním písmenem předložka i první slovo po předložce. V souladu s tímto pravidlem by mělo následující označení domu být napsáno takto: „U Rytířů“.

3. Žamberské *Gymnázium* pořádalo včera na zdejším koupališti a tenisových kurtech sportovní den („nadpis“, str. 7, 26. června 1997)

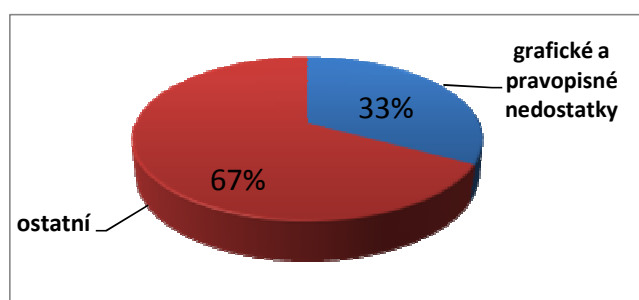
– V tomto případě je nevhodně užito velkého počátečního písmena ve slově „gymnázium“. Nejedná se zde o oficiální název školy, pouze pisatel hovoří o jednom žamberském gymnáziu, velké písmeno je v tomto případě neoprávněné.

3.1.5 Shrnutí analýzy grafických a pravopisných nedostatků

Mezi chyby pravopisné byly zahrnuty pouze tři jevy, které jsou stejného charakteru, a to chyby v psaní velkých/ malých počátečních písmen u substantiv.

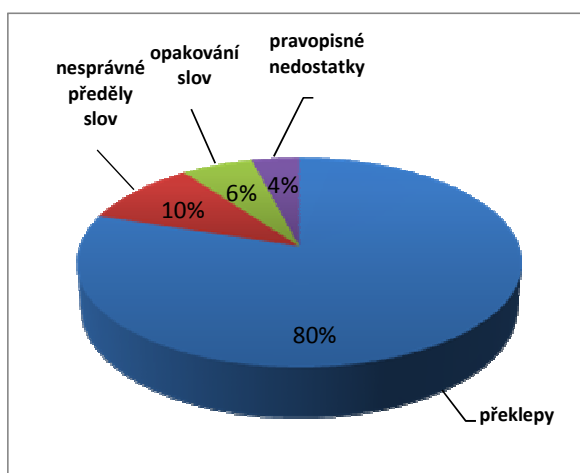
Chyby grafické však v počtu všech objevených nedostatků zaujímají viditelně první místo. Z toho vyplývá, že největším problémem regionálního tisku je nedostatečná korektura a nedůsledně odvedená práce redaktorů.

V prvním grafu je procentuálně vyjádřen prostor, který grafické a pravopisné chyby zaujímají v celém prostoru objevených nedostatků.

Obrázek 1 – Výskyt graf. a pravopisných chyb v rámci všech objevených nedostatků

Následující graf pak procentuálně zobrazuje výskyt jednotlivých typů grafických nedostatků.

Obrázek 2 – Typy grafických nedostatků v procentech

3.2 Morfologické nedostatky

3.2.1 Role morfologie v úrovni jazykového zpracování textů

Morfologie je jednou z lingvistických disciplín, která je „částí gramatiky a pojednává o slovních druzích z hlediska jejich forem a základních významů těchto forem.“¹³

Z hlediska tvorby jakýchkoli textů je morfologie jedním ze základních kamenů pro porozumění danému textu. Zejména pro texty oficiální a formální je třeba plně respektovat a ovládat morfologická pravidla patřičného jazyka obecně.

„Morfologie je jakýmsi „služebníkem“ syntaxe – jednotlivé tvary slov a mluvnické významy jsou jedním ze základních prostředků pro vyjádření syntaktických vztahů uvnitř věty.“¹⁴

Z těchto tvrzení vyplývá, že morfologie má přímou návaznost na syntax, tedy nedostatky morfologické vytváří často nesourodosti v celé syntaxi věty, nebo dokonce výpovědi.

¹³ Příruční mluvnice češtiny. 1993. str. 227

¹⁴ Čeština pro učitele. 1996. str. 83

3.2.2 Nalezené morfologické nedostatky

V této části jsou podrobněji rozebrány nalezené nedostatky v žurnalistických textech, které jsou klasifikovány jako chyby spadající do jazykové roviny morfologické. Jsou rozčleněny do několika skupin podle charakteru dané chyby. Následně je každý nalezený nedostatek patřičně okomentován a doplněn náležitou korekturou.

Na základě podrobného prostudování zvoleného tisku můžeme obecně říci, že chyby z oblasti morfologie v publicistických textech je obtížné přesně určit, jelikož se někdy mohou krýt i s nedostatky grafickými – konkrétně jsou míněny překlepy. Není vždy snadné přesně stanovit, zda určitá chyba vznikla jen pouhým přehmatem autora na klávesnici, nebo jeho špatnou jazykovou kompetencí – tedy zejména nesprávným ohýbáním slov. Je přijatelné chyby tohoto rázu chápat obojím způsobem a jejich klasifikace bude tedy značně subjektivní, poněvadž čtenář sám o sobě nemá možnost sledovat vznik této chyby.

Byly objeveny však i mnohé další morfologické nedostatky, o kterých je pojednáno níže.

1. Nevhodná vazba, předložka

1. ... kde se asi zase propojíme z naším původním hevalovým kytaristou,...

(Andělé patří k Andělům, str. 27, 20. březen 2009)

– Sloveso „propojit se“ se pojí s instrumentálem a podle pravidel českého pravopisu se instrumentál vždy pojí se spojkou „s,se“. V tomto případě je předložka „z“ zde zvolena naprosto neadekvátně, dokonce chybně. Předložka „z“ se obecně pojí s genitivem, o který se samozřejmě v daném spojení nejedná. Volba nevhodné předložky je způsobena patrně výslovnostní změnou, kdy vyslovujeme „z“, ale píšeme „s“.

2. Uprchlíci obou národností přinesli *si sebou i* své vášně a nenávisti. (Vášně, nenávist a smrtící bomba, str. 1, 5. září 1994)

– V daném spojení chybí předložka „s“ pojící se s instrumentálem. Jedná se o jednu z častých pravopisných chyb, kdy proti sobě stojí tvary „sebou/ s sebou“.

V prvním případě se však jedná pouze o instrumentál osobního zvrtného zájmena „se“.

3. O několik minut později mu však *podařilo* zastavit patnáctiletého chlapce na kole. (Zloděj kol, str. 5, 13. září 1994)

– Plnohodnotný tvar užitého slovesa zní „podařit se“, tudíž v dané větě bylo nenáležitě vypuštěno či opomněno zvrtné zájmeno „se“, které je ke slovesu pevně vázáno a nesmí být opomenuto.

4. Bojující muži se postupně dostali z lokálu až na schody do chodby vinárny, kde je *ode* sebe odtrhlo několik hostů. (Tři zuby a zhmožděná lopatka k tomu, str. 5, 3. prosince 1994)

– Vazba daného slovesa má podobu „odtrhnout od“. Pisatel zde nevhodně použil druhotné podoby výše uvedené předložky, která má tvar „ode“, ale v rámci kontextu je neadekvátní.

5. Podle předpovědi meteorologů *by se ale mělo sněžit* již na Nový rok odpoledne. (Turisté hromadně odjíždějí, str. 3, 31. prosince 1994)

– Sloveso „sněžit se“ v Slovníku spisovné češtiny rozhodně nenalezneme. Existuje pouze tvar „sněžit“, tedy zvrtné zájmeno „se“ je vloženo do věty naprosto nesmyslně.

6. *Hovoří se i tom*, ponechat některou z budov k dosavadním účelům, to znamená pro provoz školy v přírodě. (Jak se využije škola v přírodě?, str. 7, 2. října 1997)

– Sloveso „hovořit“ je potřeba v určitém kontextu doplnit předložkou „o“, což se také týká daného případu. Aby spojení bylo smysluplné, musí mít v daném kontextu podobu „Hovoří se i o tom, ...“.

7. Jen lehkým zraněním doplatil na přesun v podroušeném stavu 55letý chodec, který *si* v Rudolticích na Ústecku 2. ledna navečer *šněroval* středem vozovky a projíždějící řidič osobního auta i přes ohleduplný způsob jízdy již nestačil střetu zabránit. (Policie hlásí, str. 3, 4. ledna 1997)

– Pokud opomineme samotný frazeologický výraz užitý v žurnalistickém článku a budeme jej považovat za prvek aktualizující, pak by bylo však vhodné, aby jej pisatel užil alespoň ve správném tvaru. Dané sloveso „šněrovat“ vyžaduje v tomto přeneseném významu navázání s předmětem v akuzativu, který autor textu opomněl.

Pro vhodné vyjádření by stačilo upravit text takto: „... , který si to v Rudolticích na Ústecku 2. ledna navečer šněroval středem vozovky ...“.

8. „Teď jezdím do tiskárny a domlouvám *se sazečem*, abychom v knize neměli zbytečné řeky“, ... (Fyzikář vysedává nad pohádkami, str. 6, 21. června 2000)

– Tento objevený nedostatek je, řekněme, menší hříčkou, kde opět závisí na úhlu pohledu čtenáře, jak si dané sdělení vysvětlí. Možno uznat jen tvar slovesa „domluvit s někým něco“, pak by byl tvar dostačující, ale pokud vezmeme v úvahu stylistické hledisko, pak tato varianta daného slovesa plně nevyjadřuje přesně tu činnost, kterou mluvčí vykonává. Proto bychom volili raději podobu slovesa „domluvit se s někým na něčem“, tím by se upřesnila jasnost výpovědi. V tomto aspektu můžeme opět nalézt provázanost morfologie se syntaxí.

Nevhodně zvolená slovesná rekce ovlivňuje smysl sdělení.

9. Dříve ale lidé dodržovali půst nejen *o tento den*, ale po celý advent. (Staročeské vánoční zvyky, str. 21, 20. prosince 2006)

– Můžeme zde uvažovat o nevhodně zvolené předložce „o“ namísto adekvátnější předložky „v“, kdy následkem je nejasné porozumění výpovědi.

Bylo by odůvodnitelné hovořit i o překlepu. Pisatel mohl mít záměr užít předložky „po“ – pak by spojení znělo „po tento den“, což by bylo kontextově i morfologicky správně.

2. Neodpovídající tvar v důsledků nenáležitěho ohýbání slov

1. Sníh komplikoval dopravu také na dálnici D8 z Prahy směrem na Ústí nad Labem, a to hned v úseku za *Prahu* a dalších 50 kilometrů. (Josef dostal k svátku sněhovou nadílku, str. 10, 20. březen 2009)

– Ve spojení „v úseku za ...“ je třeba užít instrumentálu, tudíž substantivum „Praha“ v instrumentálu bude mít tvar „Prahou“ podle vzoru „žena – s ženou“. Správně by spojení mělo mít následující podobu: „v úseku za Prahou“.

2. Zaměstnavatelé poukazují například na vyšší výkonnost, *ochotou* v případě nutnosti přetáhnout pracovní dobu a podobně. (Antidiskriminační zákon, str. 24, 7. srpna 2009)

– V tomto případě se vzájemně ovlivňuje morfologie s oblastí syntaxe, kdy se špatný morfologický tvar promítá do nejasného porozumění celé věty. Pokud

bychom provedli větný rozbor, bylo by spojení „ochotou v případě...“ chápáno jako rozvitý objekt v akuzativu, navíc ve slučovacím poměru s předchozím objektem v akuzativu vyjádřeným výrazem „výkonnost“. Nabízí se však otázka, proč tvar „ochotou“ je náhle v instrumentálu? Pokud bychom uvažovali o rozvitém atributu neshodném, který by rozvíjel substantivum „výkonnost“, tak by pak nebyla nutná čárka, která za slovem následuje. Tudíž by se tento nedostatek dal chápat jako nenáležitý tvar. Pro jasnost sdělení bychom jej nahradili tvarem akuzativu daného substantiva „ochota“ (→ „na vyšší výkonnost, ochotu v případě nutnosti...“).

3. Včera betonovaná vodorovná nosná konstrukce by ale měla být dokončena podle termínu a od listopadu již přes *ní* budou moci jezdit motoristé. (Na obří křižovatce betonovali poslední most, str. 2, 31. července 2009)

– Ve výše uvedeném případě se jedná o nenáležitý tvar osobního zájmena „ona“, kdy v akuzativu má následovat tvar „ní“, nikoli užitý tvar „ní“. Možno ověřit v PMČ.

4. ...citoval soudce z *policejní* spisů. (Matka přiznala soulož s nezletilými syny, str. 4, 31. červenec 2009)

– Jedná se o špatně vysklonovaný tvar adjektiva. Příslušné adjektivum „policejní“ v genitivu plurálu má mít podle měkkého vzoru „jarní“ (genitiv – „jarních“) tvar „policejních“.

5. Projekt však podle mluvčí ministerstva Jany *Malíkové* bude mít i další praktické plus. (Datové schránky, bič na problémové firmy, str. 9, 17. duben 2009)

– Zde se jedná o špatně vysklonované vlastní jméno označující živou bytost ženského rodu. Jelikož příslušné příjmení je druhově zařaditelné mezi adjektiva skloňovatelná podle tvrdého vzoru „mladý“, měl by tvar výše uvedeného příjmení v genitivu vypadat následovně: „Jany Malíkové“.

6. Rybáři v těchto dnech plní *vyčištěných* rybník poté, co z něj odvezli téměř padesát kubíků bahna. (Z Barborky rybáři odvezli bahno a vysázeli nové ryby, str. 12, 17. duben 2009)

– Špatně vyskloňovaný tvar daného adjektiva v příslušném pádě. Jedná se o akuzativ podle tvrdého vzoru „mladý“, tudíž korektní spojení je: „plní vyčištěný rybník“.

7. Vzhledem ke slovům policejního mluvčího Tesaře „psi údajně patří autoopravně“ je pravděpodobné, že vlastnictví *vlčáku* nakonec majitel přiznal. (Vlčáci krvelačně zabili ovce, policie to šetří jako přestupek, str. 5, 17. května 2009)

– Užit špatný tvar příslušného substantiva „vlčák“, které je podstatným jménem rodu mužského životného, a tak má v genitivu tvar „vlčáka“ podle vzoru „pán – pána“. Autor článku použil koncovky neživotné připadající ke vzoru „hrad“, tím se dopustil morfologické chyby.

8. A vítr z plachet neonacistům, kteří jezdí vyhrožovat Romům do problémové čtvrti Janov, má vzít právě *takové* služebna na kolečkách, *jako* chystají od léta v Havířově. (Nová taktika: Policisté v dodávce, str. 12, 15. května 2009)

– V souvětí byly nalezeny hned dva nedostatky. Prvním je nesprávný deklinační tvar zájmena „takový“. Zájmeno se podle pravidel skloňuje jako přídavné jméno tvrdého vzoru „mladý“ – stojí ve shodě se substantivem ženského rodu v nominativu („služebna“), tedy by měla následovat podoba zájmena „taková“.

– Druhý problém tvoří uvedený lexém „jako“, který je v následující větě daného souvětí nevhodně zvolen. Adekvátnější by bylo užití vztažného zájmena „jaký“ (→ zde: „jakou“). V prvním případě může působit sdělení nejasně a potlačuje chápání vedlejší věty jako rozvití věty předcházející.

Tento příklad nám odhaluje jasnou provázanost roviny morfologické se syntaktickou. Nenáležitý morfologický tvar a nevhodně zvolený výraz, v čemž můžeme spatřovat i spojitost s rovinou lexikální, plně ovlivní porozumění výpovědi.

9. Při *studium* je k dispozici i školní stáj se šestnácti koňmi. (Čpí tam pot koní a voní ..., str. 7, 3. září 1994)

– Nesprávný tvar přejatého podstatného jména „studium“, které se skloňuje podle vzoru „město“. Tedy v lokálu singuláru bude mít toto substantivum následující tvar „studiu“ jako „městu“.

10. Odtud převezli *dvacetpětletého* muže na chirurgii. (Vlak srazil mladého muže, str. 8, 3. října 1994)

– Podle pravidel českého pravopisu píšeme každou číslovku složeného výrazu zvlášť. Navíc se složené číslovkové výrazy skloňují zpravidla tak, že se skloňuje každý člen samostatně. Spojení by mělo vypadat následovně: „dvaceti pětiletého“ popř. „dvacet pět let starého“.

11. Ve znamení návratu zimy proběhl víkend ve většině východočeských zimních horských *středisek*. (Do horských lyžařských středisek se před Velikonocemi ještě vrátila zima, str. 2, 24. března 1997)

– Substantivum „středisko“ je středního rodu skloňované podle vzoru „město“, v 6. pádě jsou podle Slovníku spisovné češtiny uznávány dvě koncovky, a to „-ích“, „-ách“, avšak ani jedna z těchto koncovek zde není užita. Jedná se o nesprávný morfologický tvar daného substantiva v příslušném pádě.

12. Další akce byla věnována *úplnému zatměním Slunce* a stala se rovněž setkáním pozorovatelů zatmění našich i slovenských. (Koncem března se dostane k Zemi na nejmenší vzdálenost kometa Hale-Bopp, která bude viditelná pouhým okem, str. 13, 24. března 1997)

– Jedná se o nenáležitě vyskloňování substantiva „zatmění“, které odpovídá skloňování podle vzoru „stavení“, jež má v dativu singuláru tvar „stavení“, tedy odpovídající tvar daného substantiva je „zatmění“ (→ „byla věnována úplnému zatmění Slunce“).

13. „Dokonce se stalo, že jsem o cedéčku, které tehdy ještě nebylo vydané, hovořil *před některým návštěvníky*, a ti mi dali předem peníze, abych jim později vydanou nahrávku poslal.“ (Králické muzeum vydalo cedéčko nazvané Staré zašlé časy, str. 7, 11. ledna 2000)

– Neurčité zájmeno „některý“ se skloňuje jako přídavné jméno podle vzoru „mladý“, tedy v instrumentálu plurálu ve shodě se substantivem mužského rodu životného bude následovat tvar „některými návštěvníky“.

Jako další možnost interpretace nedostatku se nabízí úvaha o překlepu. Je však obtížné určit přesný charakter chyby a záleží také na subjektivním vnímání recipienta.

3. Prolínání s rovinou grafickou

1. Zhruba polovinu z více než dvanáctimilionové částky *byl* měly pokrýt finance z insolventního řízení na majetek... (Bývalý konkurzní správce a manažer zpronevěřil miliony, str. 4, 7. srpna 2009)

– Autor použil v daném případě špatný tvar kondicionálu, který se skládá „ze speciálního nesamostatného kondicionálového tvaru pomocného slovesa „být“ a přičestí činného významového slovesa.“¹⁵ Avšak místo tvaru pomocného slovesa „být“ v příslušné osobě kondicionálního tvaru stojí ve větě vedle sebe dva určité slovesné tvary v přičestí minulém. Správný tvar kondicionálu je „by měly“.

Je však možno daný nedostatek chápat i jako překlep, kdy se jen pisatel přepsal a ke kondicionálnímu tvaru „by“ omylem připsal grafém „l“.

2. A stát, jako hlavní režisér, opět *zkomplikovat* blížící se závěr. (Stát opět komplikuje dostavbu dálnice D11, str. 11, 31. červenec 2009)

– Zde autor zcela opomněl příslušné sloveso vyčasovat, uvedl jej v základním infinitivním tvaru, ale otázkou zůstává, zda by se nejednalo o překlep, jelikož je takto vytvořená chyba jinak zcela nepochopitelná.

3. V rámci tohoto limitu lze práci přesčas zaměstnanci nařídit a *zaměstnance* ji je povinen vykonat. (Za práci přesčas vám firma musí vždy zaplatit, str. 24, 26. června 2009)

– V tomto případě je možno uvažovat jen o pouhém překlepu – zpřeházení písmen v příslušném slově. Ale z hlediska tvaroslovného se jedná o nesprávné skloňování daného substantiva „zaměstnanec“, jenž je rodu mužského životného odpovídající měkkému vzoru „muž“. V konkrétní větě představuje subjekt, tedy stojí v nominativu a správný tvar by měl znít: „zaměstnanec ji je povinen vykonat.“

4.si ověřovali, jak vyzrát *na* soutěžními záludnostmi. (Mladí z České Třebové byli při nelehké generálce třetí, str. 4, 3. září 1994)

– Ve spojení „vyzrát nad něčím“ je užitá nehodící se předložka „na“ místo „nad“, ale možno chápat i jako překlep.

¹⁵ Čeština pro učitele.1996. str. 144

5. Nenechavé ruce mladičského *zloděje* sebraly finanční částku 1000 korun. (Žáček okradl svou třídní, str. 7, 12. listopadu 1994)

– Nesprávný tvar substantiva „zloděj“, kdy se jedná o rod mužský životný v genitivu podle vzoru „muž“, tedy odpovídající tvar je „zloděje“.

Mohli bychom však uvažovat i o překlepu. Přesné určení, o jaký charakter chyby se jedná, je však obtížné a přinejmenším sporné.

6. ..., ale ti kdož usednou do hlediště Klicperova *divadle* s kapesníkem připraveným na slzy dojetí, budou zpočátku zřejmě překvapeni. (Slavná tragédie je v Klicperově divadle strhující podívanou plnou překvapení, str. 6, 24. března 1997)

– Setkáváme se opět s nesprávným skloňováním, kdy substantivum „divadlo“ je rodu středního vzoru „město“, a tudíž v genitivu singuláru musí mít tvar „divadla“, nikoli „divadle“, jak stojí v této větě.

Nabízí se i možnost uvažovat o grafickém nedostatku – překlepu.

7. Patří k *nimi* i vitamin A včetně kombinace s vitaminem D a jiné... (Ceny léků se nezměnily, pacient platí víc, protože se snižuje příspěvek pojišťovny, str. 2, 4. ledna 1997)

– Osobní zájmeno „oni“ má v dativu tvar „nim“, nikoli „nimi“ (podoba v instrumentálu), jakého je užito ve výše uvedeném spojení.

Bylo by však pravděpodobnější charakterizovat daný nedostatek jako překlep, kdy pisatel připojil k náležitému tvaru osobního zájmena „nim“ omylem písmeno „i“.

8. Ti hledají také pachatele dalšího vloupání, k *němž* došlo v průběhu víkendu v autobazaru v Žamberku. (Linka 158, str. 8, 5. února 2003)

– V souvětí je nevhodně vyskloňováno osobní zájmeno „ono“, správný tvar tohoto zájmena v genitivu je „k němuž“.

Chyba by se mohla také analyzovat jako pouhý překlep.

9. Podle zástupců rodu *byli* jeho příslušníci po roce 1945 *označení* za kolaboranty a tehdejší společenská situace jim nedala šanci majetku se domáhat. (Zámek v Opočně vrácen Colloredo-Mansfeldům, str. 3, 14. květen 2003)

– Příčestí trpné je v češtině tvořeno od kmene minulého morfy dvou skupin, od daného slovesa „označit“ pomocí morfu „-(e)ni“. Tedy příslušný tvar trpného příčestí, zde uvedený, je chybný.

Je pravděpodobné, že se však jedná jen o pouhý překlep, kdy se pisatel upsal a místo „i“ napsal „í“, což je poměrně častý jev.

10. Zdejší zvláštní škola s *partnerskou školou* v německém Neuendettelsau každoročně připraví pro své žáky společný projekt. (Dárek pro pacienty Albertina, str. 7, 14. května 2003)

– Substantivum „škola“ je zde kontextově užito v instrumentálu, kterému však neodpovídá zde uvedený tvar. Substantivum „škola“ se skloňuje podle ženského vzoru „žena“, tudíž by v instrumentálu měl stát tvar „školou“.

Nedostatek by bylo také možno charakterizovat jako překlep, respektive absence samohlásky „o“.

11. Na každého prvňáčka dostává *každý škola* dotaci 200 korun, za ty se pořizují základní pomůcky. (Škola volá, rodiče shánějí a platí, str. 3, 25. srpna 2003)

– Ve výše uvedeném spojení došlo k porušení shody. Substantivum „škola“ je rodu ženského, a tak vyžaduje koncovku „-á“, tvar „každý“ odpovídá rodu mužskému.

V tomto nedostatku je opět možno vidět i grafický nedostatek – překlep.

12. A to přesto, že včera před Krajským soudem v Praze uspěl se *svoji* žádostí o obnovu procesu,... (Roztočil uspěl, ve vazbě ale zůstane, str. 3, 20. prosince 2006)

– Zvratná podoba přivlastňovacího zájmena „svůj“ má v instrumentálu ženského rodu tvar „svojí“, popř. „svou“, nikoli tvar s krátkou samohláskou „i“.

Tento nedostatek můžeme charakterizovat i jako překlep – pisatel jen z nepozornosti zaměnil grafémy „i“, „í“.

13. Každoročně jsem byl zván do České filharmonie – ať už jako sólista *jejích* koncertů, anebo k samostatným recitálům ve varhanních abonentních řadách.“ (Varhanní klenoty Václava Rabase na desce, str. 16, 20. prosince 2006)

– Častou chybou bývá rozlišování tvarů přivlastňovacích zájmen „jejich“ x „jejích“. Je třeba zde rozlišovat zájmeno přivlastňovací utvořené od plurálu třetí osoby, pak odpovídající tvar přivlastňovacího zájmena je „jejich“, který je nesklonný. Tento tvar by právě měl stát v daném kontextu, avšak je zde zaměněn za tvar genitivu přivlastňovacího zájmena „její“ (utvořené od osobního zájmena

„ona“). Nabízí se však i otázka, zda se nejedná o překlep – záměna grafémů „i“, „í“.

4. Nesourodost spojení – propojenost se syntaxí

1. Odročená hlavní líčení pěti trestních případů *má* tento týden *naplánována* krajský soud. (U soudu jen odročená jednání, str. 5, 9. února 2009)

– Poměrně zmatečné vyjádření, predikát „*má naplánována*“ náleží k subjektu „*krajský soud*“, tedy by zde měl být tvar „*má naplánován*“, v případě shody s objektem v akuzativu „*odročená hlavní líčení*“ působí sdělení nejasně.

2. ... uvedl Jindra, *teré* od té chvíle uvažuje, že by se jednou chtěl stát záchranářem,... (Dvanáctiletý Jindra zachránil rodinu, str. 10, 20. březen 2009)

– Zde i méně obezřetný čtenář může vidět jasnou neshodu podnětu se vztažným zájmenem se k němu vztahujícím. „*Jindra*“ je označení rodu mužského životného, tudíž v souladu se shodou by měla v zájmeně „*který*“ následovat koncovka „-ý“ podle vzoru „*mladý*“ – pak vhodná formulace bude znít: „*uvedl Jindra, který...*“

3. *Zajímavá* jsou i obchody, kam lidé chodí nejčastěji nakupovat. (U Vietnamců se obléká stále více Čechů, str. 11, 7. srpna 2009)

– V tomto případě došlo k porušení vzájemné shody ve spojení substantiva s příslušným adjektivem. „*Obchody*“ je tvar neživotného maskulina v nominativu plurálu, kde podle pravidel českého pravopisu následuje v tvrdém vzoru přídavného jména („*mladý*“), jímž „*zajímavý*“ bezpochyby je, koncovka „-é“ (jako „*mladé*“). Tedy spojení „*obchody jsou zajímavá*“ je zcela chybné, správný tvar je následující: „*obchody jsou zajímavé*“.

4. *Zařízení*, která se dosud označovala jako kardiocentra, je nyní v česku 23.

(Kardiaci se dočkají moderní péče, str. 7, 31. červenec 2009)

– Pokud si uvedeme celou hlavní větu „*Zařízení je nyní v česku 23.*“, zřetelně vidíme krkolomnost vyjádření, rozhodně by bylo vhodnější zvolit genitiv daného substantiva – tedy „*zařízeních*“. Na tomto příkladě můžeme vidět jasnou propojenost morfologie se syntaxí, kdy špatný morfologický tvar daného slova znejasňuje celé sdělení výpovědi.

5. *Jaké* je současná situace, ukáže letošní přehlídka... (Komu Hrnc, str. 3,

13. září 1994)

– Nesprávným vyskočováním tázacího zájmena „jaký“ je porušena shoda mezi zájmenem „jaký“ a podstatným jménem „situace“. Pravidlům odpovídající spojení má vypadat takto: „Jaká je současná situace,...“

6. Honba za „pohyblivou částkou“ několika milionů marek trvala na německé poměry *nebývalo* dlouho. (Konečně 42milionová supervýhra, str. 5, 13. září 1994)

– Zde se jedná o ustálený slovesný výraz „nebývale“, který nepřibírá koncovku v příslušném rodě a čísle podle pravidel shody podmětu s přísudkem, ale zůstane ve své frazeologické podobě. Tudíž užitý tvar „nebývalo“ je nesmyslný.

Vidíme zde spletnost a vzájemné ovlivňování jednotlivých jazykových rovin v celkovém vyznění textu. Ve výše uvedeném případě autor textu svou nedostatečnou znalostí lexikální – znalost frazeologických spojení a jejich zařazení do gramatického systému českého jazyka, vytvořil nesmyslný tvar slovesný, a v důsledku toho i nenáležitou strukturu věty.

7. *Výstava bylo* ve dvou místnostech školy na Komenského ulici v době od 15. září do 2. října 1977. (Ze života významného ústeckého rodáka, str. 10, 16. prosince 1997)

– V uvedeném příkladě došlo k porušení shody podmětu s přísudkem – substantivum „výstava“ je rodu ženského, tudíž musí být u přísudku v přičestí minulém koncovka „-la“ (→ „výstava byla...“), nikoli „-lo“, jak je uvedeno. Jak vidíme, postačí jeden nevhodně vytvořený morfologický tvar a naruší základní strukturu věty.

3.2.3 Shrnutí analýzy morfologických nedostatků

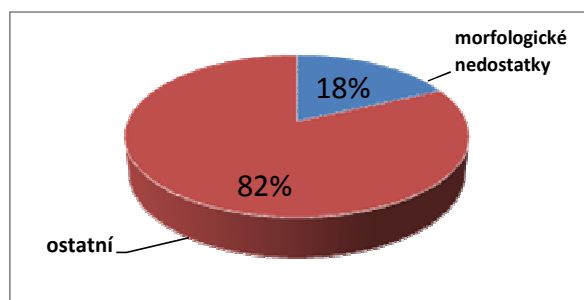
Mezi nejčastěji se vyskytující nedostatky morfologického rázu patří:

- nesprávná rektce, kdy je ke slovesu připojena nevhodná předložka nebo pád.
- nejvíce rozšířeným problémem je vytvoření špatného tvaru v rámci ohýbání slov – některé tyto chyby však můžeme chápat i jako pouhý překlep. Je však velmi obtížné takto zpětně přesně určit, zda se jedná

o nedokonalé ohýbání, nebo pouhý překlep.

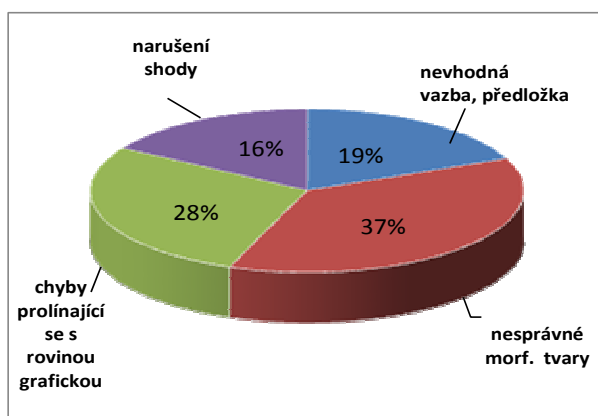
- v důsledku nesprávného morfologického tvaru dochází k narušení syntaktické struktury věty, zejména porušením shody podmětu s přísudkem, což je možno zařadit i do problematiky stylistické.

Následující graf ukazuje, jaký prostor zaujímají chyby morfologické v celku objevených nedostatků všech jazykových rovin.

Obrázek 3 – Procento morfologických chyb mezi všemi nalezenými nedostatky

Tento graf ilustruje počet zastoupení jednotlivých výše zmíněných podskupin mezi všemi nedostatky morfologické roviny.

Obrázek 4 – Typy morfologických nedostatků v procentech

3.3 Syntaktické nedostatky

„Syntax se zabývá vyššími mluvnickými celky, které vznikají spojováním a usouvztažňováním slov i víceslovných pojmenování do různě složitých větných a souvětných struktur (větných celků).“¹⁶

Pro objekt zkoumání této práce je vhodné pracovat s pojmem a charakteristickými vlastnostmi výpovědi¹⁷, jelikož novinové články jsou formou psané výpovědi, a tak je záhodno věnovat pozornost nejen správnosti gramatické struktury jednotlivých vět¹⁸, ale také návaznosti vět (popř. souvětí), „jejich kontextové zapojenosti ve výpovědi s ohledem na princip komunikační a rytmický, ale i významově logický.“¹⁹

Problémy publicistických textů v oblasti syntaktické se týkají zejména špatného používání interpunkčních znamének – nesprávné oddělení vět v souvětí, občasné zapomenutí interpunkčního znaménka apod.

Oblast užití interpunkčních znamének je poněkud náročné a nejednoznačné odvětví, v kterém je obtížné se orientovat, jelikož mnohdy závisí umístění čárky i na subjektivním pojetí pisatele, ale je zcela nepatřičné, aby osoba (řekněme novinář), která má funkci multiplikátora příslušného jazyka a k jehož práci mimo jiné patří i prezentace spisovné podoby jazyka a v souvislosti s tím utváření veřejného povědomí o podobě spisovného vyjadřování, aby neznal alespoň základní pravidla správného použití interpunkčních znamének ve větě/souvětí.

Dalším důvodem, proč je správné užívání interpunkčních znamének ve větě/souvětí důležité, je to, že umístění příslušného interpunkčního znaménka v sobě nese významový rys. Nevhodné postavení znaménka ve větě/v souvětí může čtenáři poměrně znesnadnit pochopení daného sdělení, jelikož se interpunkční znaménka podílí na logickém uspořádání syntaktických celků, a tím pádem i na jasnosti daného sdělení.

¹⁶ Čeština pro učitele. 1996. str. 162

¹⁷ Výpovědí rozumíme větu (věty) zakotvenou v nějaké konkrétní komunikační situaci. (Příruční mluvnice češtiny. 1995. str. 371)

¹⁸ Větou rozumíme abstraktně míněnou, tj. v komunikační situaci nezakotvenou, jazykovou jednotku, jíž dominuje predikát. (Příruční mluvnice češtiny. 1995. str. 369)

¹⁹ Příruční mluvnice češtiny. 1995. str. 369

Mnohý čtenář přímo nezaznamená ten samotný jev nesprávného užití interpunkce, ale přesto podvědomě vnímá nejasnost sdělení. Bude mu po prvním přečtení zřejmé, že věta není zcela v pořádku, je zmatečná, ale pokud nebude mít patřičné jazykové znalosti, samotnou chybu neodhalí. I v souvislosti s oblastí syntaxe by měli mít původci novinových textů na paměti, že svými veřejně publikovanými texty utváří laické veřejnosti povědomí o kultuře jazyka.

V prostudovaných výtiscích daného tisku byly kromě nedostatků týkajících se užití interpunkce objeveny i některé ze zvláštností a nepravidelností větných celků, které jsou také níže analyzovány.

3.3.1 Nesprávné užití interpunkčních znamének

V následující části jsou zachyceny nedostatky v oblasti užití interpunkčních znamének. Setkáváme se zejména s častým opomenutím čárky ve větě/souvětí, nebo zase naopak jejím nadbytečným užitím.

1. Napětí v regionu nedávno vzrostlo poté co Severní Korea opět pohrozila jižnímu sousedu vojenskou silou. (Severní Korea opět jedná o odzbrojení, str. 14, 9. února 2009)

– Ve výše uvedeném případě se setkáváme se špatně umístěnou čárkou mezi větami v souvětí. Čárka by měla stát bezprostředně za příslovcem „poté“, nikoli až za zájmenem „co“.

2. „Nejprve prudce snižovala úrokové sazby až na nulu, a nyní již téměř v panice vrhá na trh miliardy dolarů.“ kritizuje opatření analytik Finančních trhů Jiří Šimek. (Koruna nadále zpevňuje, str. 10, 20. března 2009)

– Kromě překlepu, který byl již analyzován v kapitole *Grafické a formální nedostatky*, se objevilo v souvětí neopodstatnělé užití čárky. Jedná se o dvě věty hlavní spojené spojkou „a“. Spojka „a“ v tomto konkrétním případě spojuje věty v poměru slučovacím, a tedy se před ní čárka zásadně nepíše.

3., jestli nám budou vládnout lidé ochránářsky myslící jen na vybranou skupinu lidí_ a nebo lidé_ myslící na každého z nás. (Dostaneme šanci rozhodnout o svém osudu, str. 8 , 27. března 2009)

– V tomto souvětí je možno nalézt hned dvě nesrovnalosti. Spojka „a nebo“ vyjadřuje v tomto souvětí vylučovací poměr, tudíž by před ní mělo stát interpunkční znaménko.

Následně je nevhodně užito čárky za substantivem „lidé“, jelikož následující výraz jej rozvíjející je z hlediska větného rozboru těsným přívlastkem, a tak by neměl být oddělen od substantiva, na kterém závisí.

Věta by ve své finální podobě v souladu s pravidly psaní čárek ve větě/souvětí měla vypadat následovně: „...., jestli nám budou vládnout lidé ochránářsky myslící jen na vybranou skupinu lidí, anebo lidé myslící na každého z nás.“

4. Tristní hospodářská situace a bezvívový styk pro USA a EU_ levné letenky na Ukrajinu_ jsou živnou půdou pro sexturismus. (Nejsme bordel, učí mladé Ukrajinky, str. 12, 31. červenec 2009)

– Naprosto bezmyšlenkovitě jsou do souvětí zakomponována interpunkční znaménka. Jedná se o větu jednoduchou, která zahrnuje několikanásobný subjekt – jednotlivé části několikanásobného větného členu stojí v slučovacím poměru (jak vyplývá z kontextu) – tedy jsou buď uvozeny pomocí spojky „a“, nebo spojeny asyndeticky (beze spojky), a tudíž musí mezi takto spojenými větnými členy stát interpunkční znaménko, které zde však chybí.

Naopak čárka umístěná za posledním členem několikanásobného podmětu je naprosto neopodstatnělá.

5. Ezay zakoupil Skype v roce 2005 za 2,6 miliardy dolarů_Předběhl tehdy Google i Yahoo. (Skype je na prodej, oznámil majitel, str. 10, 17. duben 2009)

– Pisatel v daném sdělení zřejmě z nepozornosti zapomněl první větu ukončit příslušným interpunkčním znaménkem – zde by byla odpovídající tečka.

6. Stávky, které na řadě škol dosáhly deseti týdnů_semestr značně narušily. (Francouzské školy moc stávkovaly. Nestíhají zkoušky, str. 14, 17. duben 2009)

– Věta „které na řadě škol dosáhly deseti týdnů“ tvoří vedlejší větu vloženou, která je vložena do věty hlavní. Podle pravidel musí být vedlejší věta vložena

vždy z obou stran oddělena čárkou, což se zde nestalo. Tudíž se pisatel dopustil pravopisné chyby.

7. Zahraničním studentům, kteří se měli vracet s diplomem_v červnu to zkomplikuje život. (tamtéž)

– Na tomto případě si můžeme ověřit platnost teze, že umístění čárky není ledabylé, ale interpunkční znaménka nesou i významový rys, tedy jejich nevhodné umístění může změnit smysl výpovědi nebo znesnadnit porozumění daného sdělení.

Zde vidíme, že čárka by měla stát nikoli před spojením „v červnu“, ale až za ním. Jinak je daná výpověď poněkud nesrozumitelná a zmatečná.

8. V roce 1932 byla v Moravské Ostravě vydána kniha, která dosud neztratila své kouzlo_ (Nová kniha, str. 23, 17. duben 2009)

– Autor článku opět zapomněl ukončit větu příslušným interpunkčním znaménkem – tečkou.

9. Nečekaně objevená jáma v lese plná hrůzných mrtvol, omezenost_arogance partyzánů, moudré proslovy učenců. Jen několik scén má svou přesvědčivou vypovídací honotu a sílu:... (Když Američani točí běloruský odboj, str. 27, 17. dubna 2009)

– V první větě se setkáme s několikanásobným větným členem, respektive výčtem skutečností, které stojí v slučovací poměru. Podle pravidel by jednotlivé části výčtu měly být od sebe odděleny buď interpunkcí, nebo příslušnou spojkou, což se ve výše uvedeném případě nestalo.

10. Pokud je obec nevyčerpá_může zbylé prostředky využít na pořízení věcných prostředků požární ochrany. (Hoří, má panenko. Ale mám vůbec v čem jet k požáru?, str. 4, 15. května 2009)

– Souvětí se skládá z první věty vedlejší a druhé věty hlavní. Je tedy třeba tyto dvě věty od sebe oddělit čárkou, ale tu zde autor opomněl, a dopustil se tak syntaktické chyby.

11. Muž i jeho spolujezdec utrpěli zranění_se kterými byli převezeni do broumovské nemocnice. (Narazil do stromu, str. 5, 15. května 2009)

– Výše uvedené souvětí se skládá z první věty hlavní a druhé věty vedlejší přívlastkové. Je tedy potřeba vedlejší větu od věty hlavní oddělit pomocí čárky, jinak se jedná o chybu.

12. Při posledním_ úterním_ plynovém útoku zranili radikálové 94 osob v dívčí základní škole ve městě Kazák severně od Kábulu. (Islámští klerikové jdou proti Tálibánu, str. 14, 15. května 2009)

– Ve spojení „při posledním, úterním, plynovém útoku“ se v daném kontextu sdělení jedná o postupně se rozvíjející atribut, a tak by mezi postupně se rozvíjejícími částmi neměla stát v žádném případě čárka. Čárka stojí mezi částmi několikanásobného větného členu, ale nikoli u postupně se rozvíjejícího členu. Tedy pravopisně správné spojení má následující podobu „při posledním úterním plynovém útoku“.

13. Po celou dobu téměř tříhodinového programu ukazovali své umění lidoví řemeslníci_a návštěvníci tak měli možnost si i výrobky z jejich dílny zakoupit. (Ohlédnutí za Čermenskými slavnostmi, str. 5, 26. června 2009)

– Souvětí je tvořeno ze dvou vět hlavních, které jsou v poměru důsledkovém, uvozeny spojkou „a tak“, jejíž dvě části jsou však od sebe odděleny subjektem „návštěvníci“, to pravděpodobně autora sdělení zmátlo a automaticky před spojkou „a“ neumístil čárku v domněnku, že se jedná o poměr slučovací. Dopustil se však omylu, a v důsledku toho i pravopisné syntaktické chyby.

14. Nevěřím_tomu, že soudci Ústavního soudu, kteří jsou také placeni z daní občanů České republiky a kteří... (ODS odstartovala volební kampaň v kraji, str. 2, 3. září 2009)

– V prvním souvětí je nadbytečně umístěna čárka za slovesem „nevěřím“, jelikož deiktický výraz „tomu“ náleží k vazbě slovesa „věřit“. Tato chyba dokazuje důležitost správného užívání interpunkčních znamének, kdy špatné užití znesnadňuje porozumění výpovědi.

15. Čekací doba zřejmě souvisí se dvěma změnami: s převedením kamiónové přepravy podle česko-slovenské dohody pouze na pět přechodů_a s novými formuláři slovenské celní služby při odbavování zboží. (Kamióny čekaly až 15 hodin, str. 1, 3. září 1994)

– Ve větě se opět setkáváme s neopodstatněle užitou čárkou mezi několikanásobnými větnými členy v poměru slučovacím, spojené dokonce spojovacím výrazem „a“, před kterým ve významu slučovacím čárka nikdy stát nesmí.

16. Bytař (tak se říká zlodějům, specializovaným na vykrádání bytů),... (Policie hlásí, str. 5, 3. září 1994)

– V přívlastku dané věty je nevhodně umístěna čárka. Ve spojení „zlodějům, specializovaným na vykrádání bytů“ se jedná z hlediska větného rozboru o těsný přívlastek, který nelze oddělit čárkou, jelikož je pevně vázán na substantivum, které rozvíjí, a při jeho vynechání by došlo k odlišnému chápání významu sdělení.

17. Současně upozornil, že stabilní, akceschopnou slovenskou vládu potřebuje jak Slovensko, tak i Česká republika. (V. Klaus: Potřebujeme silného partnera pro spoustu jednání, str. 1, 3. října 1994)

– Mezi větnými členy je užito zdvojeného spojovacího slučovacího výrazu „jak-tak“, a přestože se jedná o poměr slučovací, podle pravidel je třeba mezi větnými členy takto spojenými napsat čárku.

18. Česká republika očekává, že proces rozšiřování Severoatlantické aliance přinese již v roce 1995 konkrétní výsledky, a zároveň vítá praktické kroky k tomuto rozšiřování vedoucí, o nichž rozhodlo ministerské zasedání NATO v Bruselu. (Čekáme výsledky již příští rok, str. 1, 3. prosince 1994)

– Dané souvětí se skládá z hlavní věty, na kterou navazuje vedlejší věta předmětná. Po ní opět následuje hlavní věta v poměru slučovacím k první větě hlavní. Avšak následuje po větě vedlejší, a tak je nutno větu vedlejší od věty hlavní vždy oddělit čárkou, což zde pisatel neprovedl.

19. Například v Turnově dochází do ZUŠ více než čtvrtina dětí z celé základní školní docházky, a výsledky školy, která v loňském roce oslavila padesát let svého úspěšného trvání, daleko překračují rámec města a celého okresu. (V Podkrkonoší se dobře muzicíruje i díky uměleckým školám, str. 2, 24. března 1997)

– Nadbytečně užita čárka. Jedná se o spojení dvou vět hlavních, mezi kterými se nachází slučovací spojovací výraz „a“, před kterým v tomto daném případě už čárka umístěna být nesmí.

20. Důvodem, proč se město rozhodlo pro zaměstnání těchto lidí_ je to, že se kvalifikovaní pracovníci mohou věnovat odborným věcem. (Lidé bez práce uklízejí ulice, str. 8, 24. března 1997)

– Ve výše uvedené větě není z obou stran oddělena vedlejší věta vložená.

21. Jak řekl jejich zástupce MUDr. Michal Strnad, královéhradecký cévní specialista, zastávající názor, že vybírat příspěvek na úhradu nákladů nezbytných na provoz jejich zařízení, a ne na zdravotní péči uvedenou v „bodníku“_ a tudíž hrazenou pojišťovnami, není nic nezákonného. (Lékaři shodně nechtějí válku s pojišťovnami ani s pacienty, ale pouze rozumnou dohodu, str. 3, 2. října 1997)

– V souvětí se vyskytují několikanásobné větné členy, které stojí v důsledkovém vztahu vyjádřeném spojkou „a tudíž“, měly by být od sebe tedy odděleny čárkou.

22. „Ceny vstupů, jako jsou osiva, hnojiva, nafta a podobně, jsou v podstatě stejné jako ve světě, ale za zemědělské výrobky dostaneme nesrovnatelně méně_ než naši kolegové v zahraničí. (Pěstování zeleniny se bez závlah neobejde, str. 3, 2. října 1997)

– Oddělit sousloví za spojkou „než“ čárkou je v tomto případě nepatřičné, jelikož se nejedná o oddělení vět, ale pouhé srovnávací doplnění.

23. MUDr. ing. Petr Fiala, předseda zdravotního a sociálního výboru zastupitelstva hl. města Prahy_ však ve vyjádření pro nás uvádí, že opatření ministerstva představují jen zástupné, organizační řešení, namísto systémového řešení makroekonomického charakteru. (Zdravotníci čekají na změnu vlády, odborníci tvrdí, že nemocnice není třeba rušit, str. 15, 2. října 1997)

– V souvětí je vložen přístavek – konkrétně: „předseda zdravotního a sociálního výboru zastupitelství hl. města Prahy“, který je potřeba podle pravidel psaní interpunkčních znamének z obou stran oddělit čárkami, což se zde nestalo.

24. Novák odpověděl, že ho ing. Oldřich Vlasák na kongresu informoval, že toto nařčení není pravdivé_ a že zvažuje podání trestního oznámení pro pomluvu.

(Předseda východočeské ODS věří, že se kauza černých peněz v hradecké organizaci rychle a důsledně vyřeší, str. 3, 16. prosince 1997)

– Ve výše uvedeném souvětí shledáváme nejasné vyjádření. Konkrétně se toto zmatení týká poslední věty v souvětí „a že zvažuje podání trestního oznámení pro pomluvu“, kde před souvětím je umístěna čárka. Kdybychom přistoupili na

správnost umístění této čárky, tak by pak z rozboru souvětí vyplývalo, že poslední věta je závislá na první větě hlavní, a tudíž stojí o stupeň výše než věta jí předcházející, avšak z logického hlediska je takové sdělení nesmyslné.

Pokud budeme uvažovat alternativu neoprávněně užití čárky, pak bude souvztažnost mezi větami v souvětí následující – poslední věta bude závislá na druhé větě vedlejší a s předcházející větou bude stát na stejné úrovni v poměru slučovacím, v tomto případě zde není užití čárky na místě – je nesprávné.

25. Roman F. podle obžaloby už od roku 1991 využíval několika „bílých koní“ – mužů, kterým zařídil registrace soukromých podnikatelů_ a oni pak pro něj odebírali zboží na faktury, jež samozřejmě nikdo nezaplatil. (Kromě vražd je muž podezřelý i z podvodů, str. 3, 16. prosince 1997)

– Vztahy mezi jednotlivými větami nejsou ani v tomto souvětí zcela jednoznačné. Z hlediska logičnosti sdělení by bylo vhodné chápat druhou větu „kterým zařídil registraci soukromých podnikatelů“ jako vedlejší větu vloženou přívlastkovou, a tak by měla být oddělena z obou stran čárkami. Třetí věta bude pak chápána jako třetí věta hlavní s první větou hlavní v poměru slučovacím.

26. Je jisté, že to znamená počítat v letní i zimní sezóně_s přechodně výrazně zvýšeným počtem obyvatel. (Autokemp Zákoutí s celoročním provozem, str. 7, 16. prosince 1997)

– V souvětí je zcela nesmyslně umístěna čárka mezi jednotlivými větnými členy, které jsou součástí jedné věty, závislé na stejném predikátu, ale nestojí spolu v žádném poměru, tudíž není potřeba užít interpunkčního znaménka.

27. Kongres se prostě nezabýval_ proč došlo a z čí viny ke skandálu, který vedl k pádu preferencí ODS a vlády. (Mimořádný kongres ODS přenechal veškerá rozhodnutí grémiu v čele s Václavem Klausem, str. 5, 16. prosince 1997)

– Ve výše uvedeném souvětí chybí interpunkční znaménko, které by oddělovalo první větu hlavní od druhé věty vedlejší předmětné.

28. ... řekl nám včera Pokorný_a dodal, že je nutné doplnit evidenci, aby byl znám skutečný počet osob, které mají nárok na jednorázový příspěvek. (Zpravodaj přinese údaje o odškodnění, str. 5, 11. ledna 2000)

– Mezi dvěma větami hlavními, které jsou spojeny slučovací spojkou „a“, je nesprávně užit čárka, jíž zde není potřeba.

29. Nicméně řidičům se podle mne radit nedá_a tudíž nemá. (Bezpečně se dá nepochybně jezdit i v tvrdých zimních podmínkách, str. 17, 11. ledna 2000)
- V souvětí se nacházejí dvě věty hlavní stojící v poměru důsledkovém, vyznačeném spojkou „a tudíž“, před kterou musí vždy stát čárka.
30. „Smyslem akce je udělat v Harachově atrakci pro lidi_a mezi výtvarníky si vyměnit zkušenosti či rady,“... (Pod můstky kralují sochaři, str. 1, 21. června 2000)
- Ve výše uvedeném souvětí vedle sebe stojí dvě věty hlavní v poměru slučovacím, který je usouvztažen spojkou „a“, před kterou se ve slučovacím poměru čárka zásadně nepíše.
31. Obludu, která má lid této země za svého nepřítele_a proto proti němu bojuje. (Zeman, Klaus, lidovci a my, str. 9, 21. června 2000)
- Celé souvětí je poněkud zmatečné, ale z hlediska interpunkční správnosti chybí čárka mezi druhou větou vedlejší přívlastkovou a následující větou uvozenou důsledkovou spojkou „a proto“.
32. Nejméně spravedlivá je regulace nájemného vůči těm, kteří nemají vlastní byt_a kteří nemají naději, že nějaký seženou. (Náprava cen nájemného je nutný předpoklad řešení bytové krize, str. 9, 21. června 2000)
- V souvětí stojí vedle sebe dvě věty vedlejší přívlastkové v slučovacím poměru uvozeném spojkou „a“. Čárka umístěná před touto spojkou je tedy chybná.
33. V těchto dnech firma Excon, divize Praha_ po určité přestávce opět pokračuje v práci. (Kolaudace věže na Kozlovském kopci se uskuteční sedmého listopadu, str. 7, 31. října 2000)
- Jedná se o větu jednoduchou, v které se nachází přístavek v podobě „divize Praha“, podle pravidel psaní interpunkčních znamének je třeba jej oddělit z obou stran čárkami, což se zde nestalo.
34. Policie by měla rozhodnout, zda si lyžař zranění způsobil vlastní vinou, či na jeho úrazu nese vinu provozovatel sjezdovky_ nebo někdo jiný. (Krkonoše: Záchranáři v jednom kole, str. 5, 3. března 2006)
- V druhé větě vedlejší se nachází několikanásobný větný člen (konkrétně subjekt), kde se oba výrazy nachází v poměru vylučovacím označeném spojkou „nebo“, tudíž má před daným spojovacím výrazem stát čárka.

35. „Pozvat Bělu se mi podařilo na křtu její druhé knihy v říjnu_a protože patříme mezi její stálé a nejlepší spolupracovníky, přijela. (Učitelé z jiných zemí by se přiučili, str. 7, 3. března 2006)

– Mezi dvěma větami hlavními se nachází vedlejší věta příslovečná příčinná uvozená spojkou „protože“ a závislá na třetí větě hlavní. Dvě věty hlavní stojí v poměru slučovacím zdůrazněném spojkou „a“. Tento moment vedl pravděpodobně pisatele k chybě, které se dopustil. Hlavní věta od vedlejší musí být vždy oddělena interpunkčním znaménkem, proto před spojením „a protože“ musí být umístěno interpunkční znaménko.

36. Orlicko-kladský varhanní festival si letos nemohl vybrat vhodnější místo k jednomu z koncertů_než kostel v Nekoři. (Varhany v Nekoři mají nádherně malebný tón, str. 8, 18. září 2006)

– Jedná se pouze o jednoduchou větu. Spojení „než kostel v Nekoři“ není samostatnou větou, tudíž je zde čárka nepatříčně užita.

37. Asi polovina z nich se ovšem o VOŠ zajímá až poté_co se nedostala na vysokou školu. (Nevzali vás na vysokou?, str. 10, 18. září 2006)

– V daném příkladě se jedná o souvětí, jelikož zde máme dva určité slovesné tvary. Druhou větu bychom klasifikovali jako větu vedlejší příslovečnou časovou. Jelikož věta hlavní musí být vždy oddělena od věty vedlejší interpunkčním znaménkem, je třeba před vztažné zájmeno „co“ uvozující vedlejší větu umístit čárku.

38. Pokrmů mělo být devatero, protože devítku naši předkové pokládali za magické číslo_(Staročeské vánoční zvyky, str. 21, 20. prosince 2006)

– Ve výše uvedeném souvětí chybí interpunkční znaménko, které by oznamovalo ukončení věty – tedy tečka.

3.3.2 Zvláštnosti a nedostatky větných celků

„Odchylky od pravidelné výstavby výpovědi jsou nejen motivované, úmyslné, jejichž cílem je ozvláštnění textu, zdůraznění některých jeho složek nebo jejich

zpřesnění, ale také nemotivované, neúmyslné a mající charakter chyby.“²⁰ Právě těmito nedostatky se následující část zabývá. Jedná se zejména o chybný slovosled, kontaminaci, nemotivovanou výpustku, anakolut a mnohé další.

1. Chybný slovosled

1. Včera soudci také *ústavní* rozhodli o zrušení zákona,... (Spor o ranvej v Ruzyni, str. 10, 27. března 2009)

– V tomto případě hovoříme o inverzi slovosledu, který je však v konkrétním příkladě nevhodný a rušivý. Sdělení by znělo lépe s následujícím slovosledem: „Včera rozhodli také ústavní soudci o zrušení zákona,...“

2. Když pak procházeli potmě mezi regály, *se 14letým Florianem a jeho o dva roky starším komplicem se srazili*. (Rakouská aféra, str. 12, 7. srpna 2009)

– Ve výpovědi autor umístil ve druhé větě hlavní predikát nakonec věty, čímž poněkud znesnadnil porozumění daného sdělení a následný rys bychom neklasifikovali jako motivované jednání. Pravděpodobně by se na obhajobu zvoleného slovosledu dal uplatnit rys subjektivního jazykového cítění, ale pro jasnější porozumění výpovědi by bylo vhodnější následující užití slovosledu: „Když pak procházeli potmě mezi regály, srazili se se 14letým Florianem a jeho o dva roky starším komplicem.“

3. Podvodnice, která má trvalé bydliště na Chomutovsku, ale žije na Mostecku, si dala inzerát *na u* maminek populárním inzertním babyservru... (Žena vylákala oblečení, str. 9, 31. červenec 2009)

– Postavení dvou předložek ve větě hned za sebou je nekorektní.

Lépe vyjádřeno: „..., si dala inzerát na babyservr, který je u maminek velmi populární“.

4. *Konkurenci mají letos naši violoncellisté, kteří tvoří necelou polovinu ze čtyřiceti přihlášených, velkou*. Někteří účastníci navíc vážili do Ústí opravdu dlouhou cestu – ve čtvrté kategorii se mj. představí Zhu Chinese Lijia, která přicestovala na Heranovu soutěž až z čínské Šanghaje. (Ústí nad Orlicí patří v těchto dnech mladým violoncellistům, str. 1, 17. dubna 2009)

²⁰ Čeština pro učitele. 1996. str.243

– V dané výpovědi došlo k nevhodnému umístění vedlejší věty přívlastkové vložené. Bylo by adekvátnější pozměnit slovosled ve větě hlavní tak, aby nebylo třeba ji rozdělovat na dvě části, jelikož pak zní sdělení zmateně a poněkud násilně, až nečesky.

Po vhodné úpravě by výpověď vypadala takto: „Velkou konkurenci mají letos naši violoncellisté, kteří tvoří necelou polovinu ze čtyřiceti přihlášených.“

5. Mistr Evropy v kombinované soutěži spřežení 2008 a dvojnásobný mistr České republiky v orbě vyhrál bitvu profesionálů konanou v oranici blízko Poplerova skoku *také dvakrát*. (Orba koňmi letos o dvě ceny, str. 6, 3. září 2009)

– Jedná se o větu jednoduchou, která obsahuje mnoho rozvitých větných členů. Porozumění sdělení je tudíž dosti náročné, neboť obsahuje jen jeden tvar slovesný a mnoho tvarů nominálních. Tento aspekt bychom ale řadili do problematiky stylistické. Problémem spojeným s oblastí syntaxe je umístění výrazu „také dvakrát“ na konec věty. Bylo by opodstatnělé chápat tento výraz jako réma, které chtěl původce textu jasně zdůraznit, ale i přesto zní věta velmi nepřírozně a je znesnadněna plynulost porozumění.

Nepatrně lépe by zněla tato podoba dané výpovědi: „Mistr Evropy v kombinované soutěži spřežení 2008 a dvojnásobný mistr České republiky v orbě vyhrál již dvakrát bitvu profesionálů konanou v oranici blízko Poplerova skoku.“

6. Z vloupání do objektu skladu BIOS, *majitelem jehož* je Pozemkový fond ČR,... (Policie hlásí, str. 5, 31. prosince 1994)

– Již na první pohled vidíme nevhodný slovosled. Je zde užito vztažného zájmena „jenž“ v pozici výrazu uvozujícího vedlejší větu vztažnou přívlastkovou, a tedy by mělo stát na prvním místě a až za ním následovat substantivum „majitelem“.

7. Sedmadvacet členů Horské služby z několika okrsků muže, který byl v pořádku, našli přibližně třicet minut před půlnocí a dopravili na Luční boudu. (Krkonosé: Záchranáři v jednom kole, str. 5, 3. března 2006)

– Celková konstrukce souvětí vyznívá nejasně, nenáležitě a čtenáři je absolutně zamezeno porozumět sdělení.

Podívejme se na jednotlivé části výpovědi podrobněji. Největším problémem je nevhodné vložení druhé věty vedlejší přívlastkové, která rozvíjí substantivum „muže“, do věty hlavní. Toto umístění vložené věty vedlejší zcela rozbilo

konstrukci hlavní věty, a tím pádem došlo k nenáležité konstrukci věty, kterou čtenář jen těžko může dešifrovat. Dále v třetí větě hlavní by bylo vhodné uvést výraz, který by odkazoval na to, kdo nebo co „bylo dopraveno na Luční boudu“. Z pohledu aktuálního větného členění není zcela jasné, co chtěl autor ve své výpovědi vyzdvihnout, zda „sedmadvacet členů Horské služby z několika okrsků“, nebo právě ten časový údaj „přibližně třicet minut před půlnocí“. Podle pojetí by se pak daná výpověď upravovala. Jednou z náležitých možností úpravy by bylo: „Přibližně třicet minut před půlnocí našlo sedmadvacet členů Horské služby z několika okrsků muže, který byl v pořádku, a tak jej dopravili na Luční boudu.“

2. Nemotivovaná elipsa

1. Státního zástupce vyzval, aby na toho jednání zajistil kompletní dokumentaci o sledování posudkové lékařky... (Verdikt v kauze úplatkářství lékařky až v dubnu, str. 5, 20. března 2009)

– Ve výše vyznačeném spojení v souvětí se jedná o nemotivovanou výpustku, kdy je opominut výraz „den“. Vypuštění daného substantiva však vede k nesmyslnosti vyjádření.

2. Nejen děti se k nim utíkají, ale i my dospělci nepohrdneme někdy říší zapomnění a věčného snění. (Až tam nahoře, na půdě,..., str. 3, 5. září 1994)

– Vazba slovesa „utíkat“ a zvratného zájmena „se“ je přijatelná, avšak v následujícím případě působí sdělení nejasně, není evidentní ke komu/čemu „se děti utíkají“. Tento jev bychom označili jako neadekvátně užitou elipsu.

3. Poštovní styk mezi Českou republikou a Slovenskem se od 1. ledna příštího roku mění na běžný mezinárodní styk a dosavadní sazby platné v loňském a letošním se zvýší. (Nadále levněji než do jiných zemí, str. 1, 3. prosince 1994)

– Označené spojení v poslední větě je typickým jevem elipsy, kdy je vynecháno substantivum „rok“ v příslušném pádě – zde genitivu „roce“, což znesnadňuje jasné porozumění dané výpovědi.

4. Muž měl ve středu přepadnout vedoucího místní prodejny Sama a odcizit mu příruční trezorek téměř 90 000 korun. (Trezorek byl odhozen, str. 5, 3. prosince 1994)

–Ve výpovědi je možno nalézt hned několik nedostatků současně. Mohli bychom hovořit o vynechání předložky „s“ před výrazem „téměř“, a v důsledku toho i o špatné deklinaci substantiva „korun“, nebo by se mohlo jednat o zmatečné spřežení vazeb, kdy chtěl autor sdělit, že vedoucímu prodejny byla odcizena příslušná suma, ale pak následně do této informace chtěl zakomponovat, že suma byla umístěna v příručním trezorku, a tak vznikla daná nesrovnalost.

Předpokládejme z kontextu, že původce chtěl sdělit následující: „... a odcizit mu příruční trezorek s téměř 90 000 korunami.“

5. V úterý v noci na dálnici D-1 se srazil vůz Mitsubishi Pajero s italskou poznávací se Škodou 105 s novojičínskou státní poznávací značkou. (Řidič pláchl, str. 5, 31. prosince 1994)

– Ve větě můžeme objevit nežádoucí použití elipsy, kdy je ve spojení „s italskou poznávací“ vynecháno substantivum „značkou“, které sice vyplývá z kontextu věty, ale v daném případě, kdy je hned navázáno spojením „se Škodou 105“, je zkomplikováno porozumění tomuto sdělení, a to celkově pak vede čtenáře ke zmatení.

6. Zašli jsme se také do levných oděvů – Trojna vedle autobusového nádraží. (Představte si, že vaše žena nosí obnošené kalhotky a podprsenky ze second handu, str. 8, 4. ledna 1997)

– Z daného sdělení je hned jasné, že autor nezodpovědně a z neopodstatnělého důvodu opomenul dodat sloveso v infinitivním tvaru, které by doplňovalo, co konatel děje „zašel dělat“. Hovoříme o elipse v negativním slova smyslu.

Z kontextu můžeme odvodit, že autor chtěl vyjádřit toto: „Zašli jsme se také podívat do levných oděvů – Trojna vedle autobusového nádraží.“

7. Letos v lednu otiskl měsíčník Perspektivy článek, jehož autor tvrdil, že Benedikt XVI. *snaží* „o bezprostřední rozhovor se zástupci muslimských organizací“. (Satanský verš, str. 2, 18. září 2006)

– Ve výpovědi se nachází nesprávný tvar slovesa „snažit se“. Mohli bychom hovořit o nevhodné elipse, kdy bylo opomenuto zvrtné zájmeno „se“, které je však daným slovesem vyžadováno.

8. Nemají statut studenta, musí si proto ze své kapsy platit zdravotní pojištění

a nedostanou koleje ani na stravování v menzách. (Nevzali vás na vysokou?, str. 10, 18. září 2006)

– Spojení „nedostanou koleje ani na stravování v menzách“ bychom mohli chápat jako eliptické vyjádření, kdy bylo vynecháno substantivum „příspěvek“. Pokud bychom trvali na vyjádření bez daného substantiva, jedná se o nejednoznačné vyjádření, spadající spíše do mluvené podoby vyjadřování. Jelikož se nejedná o záznam přímé řeči, bylo by vhodné substantivum doplnit.

3. Kontaminace

1. ... Za dva roky bychom chtěli postavit další sedačku na Martě II, „prozradil jednatel Sport Profi s tím, že letos *by chtěli stihnou* územní rozhodnutí a za rok pak stavební povolení. (Vlekaři demontují sněžná děla a připravují se na údržbu, str. 3, 17. duben 2009)

– V tomto nedostatku by bylo možno vidět jen překlep, ale také by se mohlo jednat o špatný morfologický tvar slovesný. Nedostatek se jeví, jakoby se autor nemohl rozhodnout, zda využije kondicionálu způsobového slovesa „chtít“ a příslušného plnovýznamového slovesa (→ „by chtěli stihnout“), nebo vyjádří pomocí indikativu jasné sdělení (→ „stihnou“). V důsledku toho došlo ke vzniku kontaminace.

2. Už jako vysokoškolák *se zúčastnil na vykopávek* v Pompejích a kromě architektury se začal zajímat o archeologii. (Ze života významného ústeckého rodáka, str. 10, 16. prosince 1997)

– Zde se setkáváme s jedním z nedostatků ve výstavbě výpovědi – kontaminací, která vzniká zkřížením vazeb náležejících k různým slovesům. V tomto konkrétním případě je nenáležitě spojeno sloveso „zúčastnit se“, které nevytváří vazebné konstrukce s předložkou „na“, ale pravděpodobně došlo k záměně se slovesem „účastnit se“, které vytváří vazbu „účastnit se na něčem“.

Po úpravě by zněla výpověď takto: „Už jako vysokoškolák se zúčastnil vykopávek v Pompejích...“, nebo „Už jako vysokoškolák se účastnil na vykopávkách v Pompejích...“.

4. Anakolut

1. Diváci *měli a ještě dnes mohou sledovat* lety paraglidů řízených piloty z celého světa. (Paraglidisté bojují v Novém Městě, str. 6, 7. srpna 2009)

– Ve výše uvedené výpovědi je zřejmé nevhodné spojení dvou slovesných tvarů, a dochází tak k vybočení z náležité konstrukce výpovědi. Nedostatek bychom mohli zařadit mezi anakolutické jevy. Slovesný výraz „měli“ není doveden v daném kontextu do důsledku a je vynechána jmenná část víceslovného spojení „mít možnost“, následně je navázáno modálním slovesem „moci“ a infinitivním tvarem slovesa „sledovat“. Došlo tedy ke spojení dvou odlišných výrazů – „měli a mohou sledovat“. Tudíž modální sloveso „moci“ je zde užito nadbytečně. Vhodné vyjádření by znělo: „Diváci měli a ještě dnes mají možnost sledovat lety paraglidů...“

2. Se synem ji dopravili k lékaři, který mu ránu zašil, neznámý ochotný řidič.

(Prázdninové aktivity dětí sebou přinášejí více úrazů, str. 3, 31. červenec 2009)

– Výpověď je typickým jevem anakolutu, kdy vedlejší věta přívlastková narušila výpověď hlavní věty a pisatel navázal v druhé části věty hlavní poněkud vyšinutě. V první části věty hlavní se hovoří o tom, že „ji dopravili“, tedy ze slovesného tvaru vyplývá, že „oni“, ale v druhé části zastupuje subjekt „neznámý řidič“, tedy jedna osoba („on“). Došlo k vyšinutí z náležité konstrukce věty (zde konkrétně k porušení shody podmětu s přísudkem).

3. Program plný zajímavých soutěží s diskotékou pro děti již tradičně připravili studenti Střední zdravotnické školy v Ústí nad Orlicí, *za což si zaslouží velký dík, stejně jako sponzorům*, kteří akci podpořili. (Karneval s rekordní účastí dětí, str. 7, 3. března 2006)

– V textu se autor dopustil nežádoucího jevu vybočení z konstrukce výpovědi – hovoříme tedy o anakolutu. Kdy slovesný tvar „zasloužit si“ se pojí s objektem v akuzativu, čemuž první výraz plně odpovídá, avšak druhý již ne – právě zde došlo k vybočení z konstrukce výpovědi. Odpovídající by bylo následující: „..., za což si zaslouží velký dík, stejně jako sponzoři, kteří akci podpořili.“ Pokud bychom se na daný problém podívali z jiného úhlu pohledu, připadal by v úvahu ještě jiný nedostatek ve výstavbě konstrukce výpovědi, a to spřežení vazeb – kontaminace. Došlo ke spřežení vazby slovesa: „zasloužit si co“

a sousloví „patří dík komu“. V tomto případě bychom mohli výpověď upravit takto: „..., za což si zaslouží velký dík a stejný dík patří i sponzorům, kteří akci podpořili.“

5. Ostatní

1. Obama *se* tak chce *se* vyhnout dovozu automobilů s hybridním pohonem, ...

(Obama: Miliardy pro elektromobily, str. 11, 7. srpna 2009)

– Autor sdělení se dopustil nadbytečného a nesprávného užití zvrtného zájmena „se“. Dané zájmeno patří ke slovesu „vyhnout se“, které stojí ve spojení s modálním slovesem „chtít“, tedy druhé užití zvrtného zájmena „se“ před slovesem „vyhnout“ je násilné a naprosto zbytečné.

2. Letní kino mají nový rekord: čtyři tisíce návštěvníků! („nadpis“, str. 12, 7. srpna 2009)

– Ve větě je porušen základní prvek české věty, a to shoda podmětu s přísudkem v gramatických kategoriích. Jelikož predikát má tvar plurálu 3. osoby, je třeba zvolit subjekt též ve třetí osobě plurálu. Autor však užil 3. osoby singuláru. Pravděpodobně chtěl sdělit, že „letní kina mají nový rekord“, mohli bychom uvažovat i o překlepu, ale v tomto případě daný nedostatek znesnadňuje porozumění a působí jako by článek psal cizinec, který ještě plně neovládá gramatiku českého jazyka.

3. Pohled do „druhé tabory“ ukazuje, že Jiří *se* Ehl *se* každopádně vzdávat nehodlá. (Kociánka se přesunula na ministerstvo, str. 3, 31. července 2009)

– Naprosto neopodstatnělé opakování zvrtného zájmena „se“, které je součástí slovesného tvaru „vzdávat se“. Čtenáři se nabízí otázka, proč autor vložil zvrtné zájmeno „se“ mezi křestní jméno a příjmení konatele děje. Pravděpodobně zmatení samotného autora a nedůsledná korekce.

4. Projekt sleduje tři etapy vývoje onemocnění a *možností* ovlivnit je.

(Symposium k čtvrtstoletí Farmaceutické fakulty UK, str. 3, 3. září 1994)

– Ve výše uvedeném případě se jedná o atrakci, která má na svědomí následné vybočení z větné konstrukce (anakolut). Predikát je vyjádřen určitým tvarem slovesným „sleduje“, který se pojí s akuzativem – „sleduje koho,co“. Tedy v daném spojení: „sleduje tři etapy vývoje onemocnění“ + „sleduje možnosti

ovlivnit je“. V druhém případě je však užito genitivu patřičného substantiva, nikoli akuzativu, jak je v důsledku rektce daného slovesa vyžadováno. Užití jiného pádu je zde projevem nežádoucího jevu atrakce, kdy substantivu „možností“ předchází substantivum „onemocnění“, které se nachází v genitivu, tudíž se autor nechal strhnout okolním prostředím výrazu a přizpůsobil jeho tvar okolí, nehledě na adekvátní smysl sdělení.

5. *Jsou zaměřeny na vývoj nových léčiv včetně přírodních, mechanismu jejich působení v organismu a nové přístupy k hodnocení jejich kvality.* (Botanická zahrada po roce 2000, str. 3, 5. září 1994)

– Výpověď postrádá celkový smysl. I kdyby se čtenář snažil nad danou výpovědí pozastavit a pochopit její sdělení, je to marné. Pisatel zde zkřížil několik myšlenek dohromady a závěrem vzniklo nesmyslné sdělení.

Návrh vhodnějšího vyjádření je obtížný, jelikož přesně nevíme, co chtěl autor říci, mohlo by tudíž dojít k mystifikaci věcné části sdělení.

6. *Na tiskové konferenci vyzdvihl prezident IMSO plk. Dr. med. Hans Theiller ze SRN jako vysoce přínosná mj. sdělení o práci německého chirurgického týmu v nemocnici OSN v Kambodži a královéhradecké Územní záchranné služby.* (Česká republika poprvé dějištěm kongresu IMSO, str. 3, 3. října 1994)

– Výpověď shrnutá v jedné větě je zmatečně vyjádřena. Z daného sdělení není jasné, co je „vysoce přínosné“. Pokud by autor měl v úmyslu zdůraznit přínosnost „sdělení“, proč pak uvádí před tento výraz zkratku „mj.“ (tedy mimo jiné). Tím popírá samotnou důležitost daného výrazu, a uvádí ho tak do roviny nepodstatných složek sdělení.

I kdybychom opomněli nesmyslně umístěný výraz „mj.“, přesto celá konstrukce „vyzdvihl jako vysoce přínosná sdělení o práci německého chirurgického týmu“ zní předimenzovaně. Když hovoříme o tom, že konatel děje něco „vyzdvihuje“, předpokládá čtenář na základě podvědomé znalosti kolokačních spojení s daným slovesem „vyzdvihovat“, že půjde o nějaké činný, skutky apod., nikoli o „vyzdvihování vlastního sdělení“. To zní neobvykle a v daném kontextu nesmyslně.

Snaha o nápravu je opět komplikovaná, protože neznáme původní pisatelův záměr.

7. *Poslední hodiny nepřinesly žádné další zkomplikování situace, z něhož byly obavy kvůli zhoršenému počasí.* (Uctění památky obětí záplav, str. 1, 12. listopadu 1994)

– V souvětí došlo k nejednoznačnému a kontextově nezapojenému navázání věty vedlejší na větu hlavní. Pokud provedeme rozbor souvětí, pak druhá věta vedlejší se jeví jako věta přívlastková, tudíž musí mít ve větě hlavní konkrétní substantivum, ke kterému by odkazovala a které by blíže rozvíjela. Po vícečetném přečtení nakonec čtenář dané substantivum nalezne, jedná se o substantivum „zkomplikování“, avšak na první pohled není toto substantivum, ke kterému se vztahuje vedlejší věta přívlastková, vůbec zřejmé.

Dalším syntaktickým nedostatkem, který znesnadňuje porozumění výpovědi, je samotná konstrukce celé druhé věty vedlejší – konkrétně spojení „byly obavy kvůli“, bylo by rozhodně vhodnější nahradit sloveso „být“ jiným plnovýznamovým slovesem a celkově upravit formulaci, abychom odstranili danou nejasnost a kostrbatost vyjádření.

Pro ještě zdárnější vyjádření by se dalo zcela vynechat substantivum „situace“, které vyplývá z kontextu. Pak by jedna z možných alternativ vhodnosti sdělení mohla vypadat následovně: „Poslední hodiny nepřinesly žádné další zkomplikování, z kterého by plynuly obavy ohledně zhoršení počasí.“

8. Zatímco v roce 1992 *měl* ministr zdravotnictví Martin Bojar na léky k dispozici je 5 mld. korun, pohybují se dnešní výdaje kolem 30 miliard. (Zdravotníci čekají na změnu vlády, odborníci tvrdí, že nemocnice není třeba rušit, str. 15, 2. října 1997)

– Ve výše uvedeném souvětí se v první větě objevují zcela proti pravidlům dvě slovesa v určitém slovesném tvaru, což činí samozřejmě výpověď nesrozumitelnou. Záměrem autora článku bylo zřejmě sdělit, že „ministr měl k dispozici 5 mld. korun“.

Bylo by možno však uvažovat i o překlepu, kdy se pisateli někde vytratilo poslední písmeno ze slova „jen“, tím pádem mu vznikl určitý slovesný tvar „je“.

9. Po úspěšné volbě Miss mokré tričko se Suchánkem a Genzerem, *kteřá se* ve Společenském domě *uskutečnilo* uplynulou sobotu, je zítra v největším kulturním

zařízení na Rychnovsku *připraveno House party*. (House party potrvá do ranních hodin, str. 6, 7. dubna 2000)

– V obou výše uvedených případech se jedná o charakterově stejnou chybu, a to porušení shody podmětu s přísudkem. V prvním případě je v přičestí minulém slovesa „uskutečnit se“ užito nevhodné koncovky, jelikož je podmětem vztažné zájmeno „která“, což jasně signalizuje ženský rod, a tak musí přijít koncovka „-la“ (→ „která se uskutečnila“). Druhý případ je poněkud komplikovanější. Bylo by totiž možno chápat, že k přísudku „je připraveno“ náleží subjekt v podobě korelátu „ono něco“. Pak by byl tvar plně správný, ale z kontextu spíše vyplývá, že subjektem je „House party“ – jedná se o slovo cizího původu, ale výraz „party“ je zařazen mezi substantiva rodu ženského, a tak by tvar predikátu v rámci shody podmětu s přísudkem měl mít odpovídající tvar „je připravena“.

Dané nedostatky jsou původně nedostatky morfologické, ale jak je vidět, stačí zvolit nesprávný tvar slova a hned je ovlivněna celá syntaktická stavba věty a následně je narušeno jednoznačné porozumění sdělení.

10. Velké rozhořčení vzbudil u zastupitelů obcí na Choceňsku, které se *soudily* s F. O. Kinským, názor státního zástupce z pražského Nejvyššího státního zastupitelství, který se domnívá, že když se jejich obce *neodvolaly* proti rozsudku soudu o vydání majetku, mohou být *oni sami stíháni*. (Kauza Kinský opět na tapetě, str. 7, 25. srpna 2003)

– Ve výše uvedeném souvětí nejsou zcela v souladu subjekty – jednou jsou za konatele děje považováni zastupitelé obcí, podruhé zase jen obce. Z hlediska pochopení sdělení působí výpověď zmateně. Autor sdělení by měl v tomto případě dodržet jednotu pojetí konatele děje, což se v tomto konkrétním případě nestalo, a proto je pro čtenáře obtížné vysledovat skutečnou podstatu sdělení.

11. Stále *existuje je* taky placené studium na státních školách. (Nevzali vás na vysokou?, str. 10, 18. září 2006)

– Ve větě se zcela nepatříčně vyskytují dva určité tvary slovesné. Nejsme schopni určit, co k tomu autora textu vedlo, pravděpodobně se jedná jen o omyl a nedůslednou korekci vyprodukovaného textu.

12. Nejdřív musíte projít přijímacím řízením. Po nepřijetí kvůli velkému počtu uchazečů se *pak může* hlásit do placeného studia. (tamtéž)

– Konstrukce „se pak může hlásit“ je poněkud nevhodná. V první výpovědi je užito 2. osoby plurálu, a tak by bylo vhodné zachovat stejného prostředku vyjádření i v další větě. Navíc trpný rod u modálního slovesa působí ve výpovědi kostrbatě. Bylo by příhodnější se vyjádřit následovně: „Po nepřijetí kvůli velkému počtu uchazečů se pak můžete hlásit do placeného studia.“

13. Ale nad tím vším stojí radost z toho, že tahle skvělá parta vždycky překonala všechny potíže, které jí stály v cestě, a dokáže přinášet radost nejen sobě, ale *i tisícům divákům* po celé republice. (Divadelníci z Viceny slaví několik jubileí, str. 7, 20. prosince 2006)

– V tomto případě hovoříme o tzv. atrakci – „jedná se o mechanické přizpůsobení členu dominovaného jeho členu dominujícímu v pádě.“²¹ Ve spojení „tisícům divákům“ se takto přizpůsobil druhý člen, který převzal stejnou koncovku jako má člen mu předcházející, avšak není to správný morfologický tvar daného substantiva v příslušném pádě. Substantivum „divák“ je rodu mužského vzoru „pán“ – v množném čísle genitivu „pánů“, pak je tedy náležitý tvar „tisícům diváků“.

14. *Stovky diváky viděly* řadu osobních soubojů s historickými zbraněmi. (Komu Hrnc, str. 3, 13. září 1994)

– Užit špatný tvar substantiva „divák“ v genitivu plurálu, kde má následovat tvar „diváků“, nikoli „diváky“. Tento jev lze označit jako atrakci – nežádoucí přizpůsobení se okolním tvarům (*stovky diváky*).

3.3.3 Shrnutí analýz syntaktických nedostatků

Nedostatky syntaktické patří mezi nejčastější chyby, kterých se autoři textů regionálního tisku dopouštějí. Tím největším problémem je užívání interpunkčních znamének. Častými jevy v chybném užití interpunkce jsou:

- nesprávné umístění čárky před spojkou „a“. Autor textu často opomene, že věta, kterou daná spojka uvozuje, nemusí být jen k předchozí větě

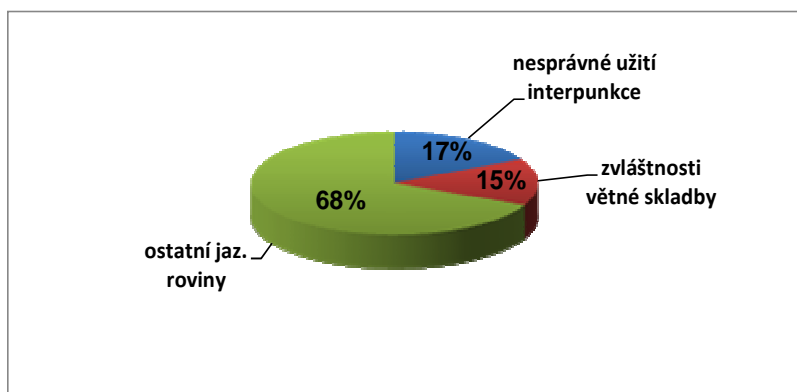
²¹ Čeština pro učitele. 1996. str.244

v poměru slučovacím, ale i v poměru jiném, nejčastěji bývá v poměru důsledkovém, a tak čárku před spojkou „a“ s tímto významem neumístí, což je samozřejmě hrubý nedostatek.

- opakovaně se objevuje i nedůsledné oddělování vět vedlejších vložených z obou stran interpunkčním znaménkem. Autor oddělí vloženou větu jen na začátku, ale na jejím konci již znaménko opomene a naprosto volně naváže na následující větu.
- jisté nesrovnalosti byly objeveny u umístění čárky před spojkou „nebo“, kdy je třeba rozlišovat, v jakém kontextu, a tedy i v jakém poměru je tato spojka užitá. Interpunkční znaménko před ní stojí pouze tehdy, když se jedná o poměr stupňovací a vylučovací.

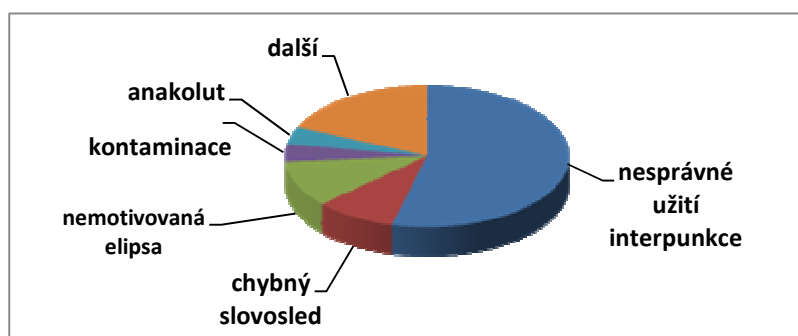
Celkově tedy můžeme hovořit o nedůsledném užívání interpunkčních znamének, ale kromě této problematiky byly v jednotlivých textech nalezeny i nepravidelnosti a zvláštnosti větné stavby. Výsadní postavení v této oblasti zaujímá chybný, nedbalý slovosled a nemotivovaná elipsa.

V následujícím grafu je procentuálně vyjádřen výskyt syntaktických nedostatků v rámci všech nalezených nesrovnalostí.

Obrázek 5 – Procentuální výskyt syntaktických nedostatků mezi ostatními nedostatky

Graf ilustruje zastoupení výše uvedených podskupin syntaktických nedostatků.

Obrázek 6 – Ilustrativní graf: jednotlivé typy syntaktických nedostatků

3.4 Stylistické a lexikální nedostatky

3.4.1 Publicistický styl obecně

„Stylistika je chápána jako nauka o jazykovém slohu/stylu – studuje a vykládá specifické rysy výstavby jazykových projevů.“²²

V souvislosti s nedostatky spadajícími do stylistické oblasti je třeba charakterizovat publicistický styl psaných textů, označovaný též styl žurnalistický, nebo novinářský.

„Publicistický styl má sám o sobě velmi rozsáhlé funkční rozpětí. V rámci jeho vnitřní diferenciaci rozlišujeme styl zpravodajský, publicistický v užším smyslu a publicistický styl beletristický. Uvnitř těchto dílčích funkčních stylů charakterizujeme jednotlivé útvary pro daný styl příznačné.“²³

Vzhledem k charakteru zpracovávaného materiálu je pro nás důležité z velké obsažnosti publicistického stylu vybrat ty aspekty, které se budou týkat stylu textů periodického tisku.

„Publicistický styl se velmi rychle vyvíjí, proměňuje, což je motivováno nejen změnami ve společensko-politickém vývoji, ale i společenskou funkcí publicistiky samé: rychle, výstižně, srozumitelně a účinně informovat adresáta nejrozumnějšího

²² Čeština pro učitele. 1996. str.266

²³ Čechová, M. : Současná česká stylistika. 2003. str.224

sociálního zařazení, věku, vzdělání a získávat jej zároveň k aktivitě a angažovanosti ve smyslu aktuálních cílů.“²⁴ Dalším obecným rysem všech útvarů publicistického stylu je těsná souvislost s ostatními styly. „Publicistický styl do sebe vstřebává jak prvky mluvených projevů prostěsdělovacích (k nimž patří např. specifické užití lidové frazeologie), tak jsou uplatněny i prvky stylu odborného. Ve stylu publicistických projevů lze nalézt i prvky stylu uměleckého.“²⁵

Velmi výraznou stránku z hlediska stylistiky tvoří v publicistickém stylu „výběr jazykových prostředků a jejich užití, na něž mají vliv základní funkce žurnalistiky, a to funkce získávací a přesvědčovací.“²⁶ V souvislosti s jazykovou vrstvou žurnalistického stylu hovoříme o „dvou hlavních typech výrazových prostředků žurnalistiky: 1. prostředky automatizované a automatizující se, 2. prostředky stylové aktualizace.“²⁷

„Automatizací se rozumí užívání stejných prostředků ve stejných komunikačních situacích; účastníky komunikace jsou chápány jako očekávané, konvenční (svou formou nevzbuzují pozornost, např. stereotypní začátky některých zpráv a oznámení, apod.).

Aktualizací se naopak rozumí užití takových jazykových prostředků, které působí novostí, nečekaností, neotřelostí a které tak aktivizují pozornost a intenzitu vnímání adresáta (zejména časté v nadpisech).

Začínají-li však být automatizované prostředky pocíťovány jako zbytečně časté a stylisticky rušivé, nabývají platnosti otřelých, stylisticky negativně hodnocených, tzv. klišé. Jako klišé mohou být časem pocíťovány i některé prostředky původně aktualizující.“²⁸

Nyní přistupme ke konkrétním jevům, s kterými se z oblasti stylistiky můžeme v periodickém regionálním tisku setkat.

Pro typ v této práci konkrétně zpracovávaného tisku je charakteristický zejména styl zpravodajský a jeho útvary jako jsou zpráva (krátká zpráva, rozšířená zpráva mající charakter článku), oznámení a reportáž. Místy se můžeme setkat i s útvary publicistického stylu beletristického – převážně se jedná o sloupek, občas fejeton. Nesmíme však opomenout útvary analytického stylu, s kterými se také můžeme

²⁴ Čeština pro učitele. 1996. str.279

²⁵ Čechová, M. : Současná česká stylistika. 2003. str.210

²⁶ Čechová, M. : Současná česká stylistika. 2003. str.211

²⁷ Čechová, M. : Současná česká stylistika. 2003. str.213

²⁸ Čeština pro učitele.1996. str.279

v regionálním tisku setkat – jedná se o interview a recenze (oba útvary se objevují zejména v různých přílohách).

Většinu prostoru v regionálním tisku zaujímají útvary zpravodajského stylu, proto právě jemu je věnována větší pozornost z hlediska jeho charakteristických vlastností a typových rysů.

„Funkcí zpravodajského stylu je podat věcné informace o nových a aktuálních jevech a událostech. Zpravodajská sdělení jsou provázena snahou o co největší rychlost v podání informací a původci textu usilují o objektivitu. Jsou omezeni časem a délkou zpráv. Ve formulacích se často projevuje snaha o konkrétnost a přímost ve sdělení, často strohost vyjádření. Cílem je předání sumy informací. Uspořádání tématu a obsahu vychází z nutnosti přinést v souvislosti s tématem odpovědi na otázky: co se stalo, kdo to udělal a kdy, kde, event. stručně proč a jak, ale hlubší analýza zpráv se většinou neočekává.“²⁹

„Základem jazykového materiálu je neutrální vrstva spisovného jazyka a všechny typické prostředky automatizace vyjádření.“³⁰

„Autorům zpravodajských textů napomáhá při tvorbě textů existující modelovost vyjádření, která je ve zpravodajském stylu zvláště výrazná, neboť odpovídá opakujícím se situacím, jevům, událostem, o nichž je třeba informovat.“³¹

Nyní uvedme v bodech několik rysů modelovosti, které se projevují ve všech jazykových rovinách textů – citováno z publikace *Současná česká stylistika*, 2003):

– V lexiku je patrný velký výskyt slov přejatých, zvl. anglicismů, výrazně se uplatňují publicismy, charakteristická je nejen tendence k automatizaci, ale i stabilizace slovníku.

– Morfologické výrazové prostředky jsou spisovné a většinou stylově nepříznačné, i když i ve zpravodajství se uplatňují dublety ve stylovém rozpětí od hovorovosti až ke knižnosti.

²⁹ Čechová, M. : *Současná česká stylistika*. 2003. str.224

³⁰ Čechová, M. : *Současná česká stylistika*. 2003. str.224

³¹ Čechová, M. : *Současná česká stylistika*. 2003. str.225

- Modelovost a standardizovanost sledujeme i v syntaxi. Jsou pro ni charakteristické kratší větné celky, často jednoduché dvojčlenné věty, ale též s množstvím rozvíjejících větných členů. Časté jsou i několikanásobné větné členy. Ve větách zjišťujeme málo plnovýznamových sloves v určitém tvaru a celkově převládá jmenný charakter vyjadřování.
- Kompoziční stránka má rovněž svůj ráz. Ve zpravodajském stylu je nejvíce uplatňován slohový postup informační.
- Ustálenost a modelovost ve zpravodajství přispívající k rychlosti a pohotovosti v komunikaci se projevuje také ve výstavbě textu, v mikrokompozici. Některé útvary zpravodajské stylové sféry, např. opakující se krátké zprávy (o počasí, dopravních nehodách...), jsou natolik stabilizované, že nejen syntaktické schéma, ale i výstavba textu zůstávají stejné a mění se jen fakta.

Pokud se však podrobněji podíváme do regionálního tisku, bohužel zjistíme, že výše zmíněné teoretické poznatky o charakteru textů zpravodajského stylu plně neodpovídají realitě.

Obecně se s modelovostí a ustáleností u textů tohoto rázu setkáváme převážně u kompoziční výstavby textu a u roviny syntaktické, ale jen těžko hledáme teoreticky specifikované rysy zpravodajského stylu v rovině lexikální a morfologické.

V rámci studie článků regionálního tisku bylo objeveno i několik stylistických nedostatků, které souvisí zejména s osobitým vyjadřováním daného autora – zejména poměrně vysoká míra expresivity a mnohdy osobní hodnocení původce textu tam, kde není vyžadováno. Častým rysem textů v regionálním tisku je nedodržování čistoty útvarů v rámci jednotlivých dílčích stylů, naopak jednotlivé útvary se často prolínají, kdy v jednom textu můžeme nalézt rysy různých útvarů ze všech dílčích publicistických stylů. Tento aspekt je možno považovat za deprofesionalizaci pracovníků redakce.

3.4.2 Stylistické nedostatky konkrétně

V této kapitole jsou zpracovány nedostatky žurnalistických textů spadajících do roviny stylistické. Jedná se o chyby různého charakteru, které se často prolínají s ostatními jazykovými rovinami, respektive nedostatek z jiné jazykové roviny má značný vliv na stylistiku daného textu.

1. Další prestižní ocenění získal Trpín o čtyři roky v *později*, v roce 2007. (Do Trpína? Poslechnout si harmonikáře nebo na „Majdalenskou“ pouť s douškem léčivé vody, str. 16, 9. únor 2009)

– Nesmyslné užití předložky „v“, které si čtenář není schopen nijak odůvodnit, ale jedná se o značně rušivý prvek v celé výpovědi. Mohli bychom jej však označit také za překlep.

2. „Takové případy z praxe neznám. Pokud by někdo chtěl systém takto zneužít, požádá spíše po příjezdu o azyl, *kdy by jako žadatel měl zdarma*,“ oponuje Čižinský. (Pojišťovny šikanují cizince, str. 12, 20. březen 2009)

– Jedná se sice o záznam přímé řeči, tudíž jistá zmatečnost a nesourodost výpovědi je opodstatnělá, avšak v tomto případě by bylo přirozenější, kdyby autor textu danou výpověď upravil alespoň do té míry, aby byl zřejmý smysl výpovědi. V tomto případě se slučují nedostatky syntaktické se stylistickými.

Dalo by se však hovořit i o nemotivované elipse. Elidovaným výrazem je spojení „lékařské ošetření“, jak vyplývá z kontextu. Jedná se však jen o hypotézu, nejsme schopni přesně dešifrovat původní záměr mluvčího.

Pokud bychom výpověď upravili, vypadal by záznam takto: „..., požádá spíše po příjezdu o azyl, kdyby jako žadatel měl lékařské ošetření zdarma.“

3. Ale ouha. Zmatek nad zmatek. (Labská ulice se stala doslova pastí na řidiče, str. 2, 27. března 2009)

– Výpověď se nacházela v delší zprávě oznamující dopravní situaci v dané ulici. Jedná se tedy o věcné zpravení o uzavření jedné frekventované ulice v krajském městě. Je tedy očekávána věcnost a neutrálnost vyjadřování, což jak vidíme, zde autor nedodržel. Výrazy typu „Ale ouha. Zmatek nad zmatek.“ bychom

přiřazovali textům uměleckého stylu, popř. jej zařadili mezi žánry spadající do publicistického beletristického stylu.

4. ...návštěvníci se mohou těšit na 44 startujících, kteří dorazili *s asi sto* koňmi z celé republiky. (Koňská spřežení závodí v Kladrubech, str. 2, 31. červenec 2009)

– Spojení „s asi sto koňmi“ dodává výpovědi značnou neurčitost, což pro zpravodajské sdělení není adekvátní, poněvadž pro žurnalistický styl je příznačná věcnost. Toto spojení však vyjadřuje silnou míru nejistoty. Pokud o něčem čtenáře zpravuji, je třeba uvádět fakta, nikoliv spekulace.

5. Další části přinášejí dobře míněné a staletými prověřené rady jak se chovat u stolu, na návštěvě, jak při čaji o páté, jak na večeři s tancem *či* na plese, věnečku *či* redutě. Pro mladší generace *či* pro nesmělejší generaci střední a starší přináší kniha nepostradatelné rady, jak se chovat na námluvách *či* jak se má chovat počestná dáma hledající známost. (Nová kniha, str. 23, 17. dubna 2009)

– Neblahým stylistickým nedostatkem této výpovědi je neustálé opakování spojky „*či*“. Nebylo by od věci občas danou spojku alternovat jinou spojkou se stejným významem, nebo celou výpověď lépe stylisticky vyjádřit.

6. Po půdě kravína statku Králíky v Lichkově šmejdil 38letý Pražák, v současnosti se zdržující v Lichkově. Hledal, až našel dva transformátory a elektromotor. Kdyby si jen prohlížel, ještě by to šlo. Líbily se mu natolik, že si je odvezl domů. (Koupil brambory za pět prstů, str. 8, 3. září 1994)

– Ve výše uvedené výpovědi se setkáváme hned s několika nedostatky. Jedná se o nevhodnou volbu slov – výraz „šmejdil“ bychom zařadili do nespisovné vrstvy. Užití tvaru „Pražák“ by mohlo u některých čtenářů vzbudit nesouhlas, avšak ve srovnání s jeho dubletním tvarem „Pražan“, bychom dali spíše přednost prvnímu tvaru – zde užitému. Po srovnání s výzkumy ČNK byla má hypotéza frekventovanosti a vhodnosti užití prvního tvaru „Pražák“ oproti „Pražan“ potvrzena.

Vraťme se však nyní k celkovému smyslu a návaznosti vět ve výpovědi. Celkově působí daná výpověď dost komicky, mnoho prvků příznačných pro zpravodajské sdělení novinového formátu v ní nenalezneme. Jeví se spíše jako záznam sdělení z rozhovoru dvou mluvčích, jež si sdělují horké novinky z dění v jejich obci. Ve

výpovědi je příliš mnoho expresivních výrazů (např.: „hledal, až našel“, „kdyby si jen prohlížel, ještě by to šlo“) a celková míra důležitosti výpovědi je zanedbatelná. Je však třeba vzít v úvahu, že se jedná o regionální média, a tak by bylo možno zprávu tohoto charakteru akceptovat. Jelikož regionální zpravodajství se zajímá zejména o dění v daném regionu, který často není rozsáhlý, a tudíž je novinář rád za každou alespoň trochu zajímavou událost, která se v regionu odehraje, a vidí v ní příležitost pro vyplnění rubriky i za cenu, že bude informovat o naprosto nedůležité události. Často je tato snaha za každou cenu vyplnit stránku články o bezvýznamných malichernostech spíše na škodu. Ale na druhou stranu z hlediska prodejnosti je to dobrý marketingový tah. Kdo si rád nepřečte v novinách o své obci, pravděpodobně každý, tudíž jakmile se mezi čtenáři roznese zpráva, že se v těchto novinách píše o jejich obci, ihned jsou všechny výtisky vykoupeny.

7. Po slavnostním otevření začíná dnes penzión s pečovatelskou službou otvírat dveře pro ty, jimž je určen - *babičkám a dědečkům*. (Pro klidný podzim života, str. 8, 5. září 1994)

– Volba výrazů „babičkám a dědečkům“ není pro žurnalistický styl plně vhodná. Bylo by možno uvažovat o aktualizaci a jisté snaze o ozvláštnění, ale mnohým čtenářům se tyto familiární výrazy mohou zdát rušivé pro zpravodajské sdělení.

8. Ve dvě hodiny ráno v neděli přijela do Vamberka k 85leté *stařence*, která si stěžovala na poruchy vědomí a stavy zmatenosti. Po ošetření zůstala *babička* doma. (Vlak srazil mladého muže, str. 8, 3. října 1994)

– Sdělení je vybráno z rubriky pojednávající o činnosti rychlé záchranné pomoci. Čtenář tedy očekává věcnost a prostou sdělnost výpovědi, avšak po přečtení výše uvedené výpovědi se s danými rysy rozhodně nesetkáme. Zejména rušivými elementy jsou výrazy typu „babička“, „stařence“ apod., které jsou příliš expresivní pro charakter daného sdělení.

9. Do chaty poblíž Pohráneckého rybníka se vloupal zatím neznámý *nenechavec*. Aby se s lupem za 10 000 Kč moc *nenadřel*, ukradl ještě zednické kolečko, na kterém věci odvezl. (Policie hlásí, str. 5, 12. listopadu 1994)

– Ze stylistického hlediska úroveň článku neodpovídá předpokladům pro plnohodnotný novinový článek. Je zde vysoká míra expresivity ve sdělení a volbě jazykových prostředků.

10. *Babičku* hospitalizovali na interním oddělení Orlické nemocnice. (Srdíčko nepracovalo, jak by mělo, str. 8, 12. listopadu 1994)

– Stejný případ jako v příkladech č. 7 a 8.

11. Při zajíždění k benzinovému čerpadlu se najednou zalekla (*kdoví čeho, snad pumpaře?*) a strefila se svým vozem přímo do stojanu čerpadla. (Poněkud drahé leknutí, str. 5, 3. prosince 1994)

– Vysoká míra expresivity v článku s informativní funkcí. Například hodnotící stanovisko s užitím vtipu a snad nadsázky je pro zpravodajský styl nevhodné.

12. *Jako rikša po ulicích Saigonu proháněl se po Starém náměstí*, než byl hlídkou městské policie zastaven. (Přebral U Klause a jel bez dokladů, str. 8, 3. prosince 1994)

– Vzhledem k charakteru sdělení, kdy se jedná o zprávu z policejních záznamů, je nepatřičné ze stylistického hlediska užít básnického přirovnání, které je typické pro umělecký styl. Autor by možná obhajoval svou volbu těchto prostředků jako aktualizující prvek, avšak v souladu s charakterem věcného sdělení bychom mohli s touto obhajobou polemizovat.

13. Jedna z jeho sedmi poboček v Hradci Králové – Svobodných Dvorech zpřístupnila své provozy v sobotu. Hlavním cílem dne otevřených dveří *tam bylo seznámit* zájemce s přístrojovým vybavením a ... (Meteorologům ve východních Čechách slouží 60 srážkoměrných a 30 klimatických stanic, str. 3, 24. března 1997)

– Spojení „hlavním cílem tam bylo“ vyznívá už na první pohled neobratně, nečesky. Stylisticky bychom něco takového zařadili mezi projevy nepřipraveného, mluveného textu, kdy je mluvčímu prominuto užívání deiktických výrazů typu „tam“ a jistá nespojitost výpovědí, ale pro psaný veřejně publikovaný novinový článek je něco takového nepřijatelné.

Vhodná podoba sdělení by mohla vyhlížet následovně: „Za hlavní cíl dne otevřených dveří si pracovníci pobočky kladli seznámit zájemce s přístrojovým vybavením a ...“, nebo jen jednoduše by stačilo odstranit příslovce „tam“,

kterého je užito zbytečně. Z kontextu totiž jasně vyplývá, že se jedná o den otevřených dveří pobočky v Hradci Králové.

14. Učitelka Jarmila Váňová *přišla se svou 1.B. v Komenského ulici* jako ostatní žáci škol. *Děcka* měla radost, že právě kolem nich prezident přešel, *zamával jim a pozdravila ho*. (První historická návštěva prezidenta v perle Posázaví, str. 2, 26. června 1997)

– Celkově nese výpověď více stylistických nedostatků propojených se syntaktickými a lexikálními odchylkami. Hned v první větě se setkáváme s vyšínutím z větné konstrukce. Spojení „přišla se svou 1.B. v Komenského ulici“ je značně nesmyslným vyjádřením. Ovšem původní záměr autora je nejistý, a tak jen těžko můžeme zpětně určit, co přesně chtěl sdělit. Není zřetelné, zda „učitelka se svou 1.B. přišla do ulice Komenského“, nebo jestli se jednalo o „třídu 1.B. ze základní školy v Komenského ulici“.

Druhé souvětí působí jako záznam přímé řeči učitelky, avšak je tato řeč parafrázována pisatelem, není tedy potřeba zachovávat autenticitu výpovědi a bylo by vhodné některé výrazy, které pravděpodobně oslovená osoba užila, upravit pro potřeby publikovaného článku – např.: nahradit hovorový výraz „děcka“ spisovnou podobou „děti“ a přeformulovat poslední větu v souvětí. Slučovací poměr mezi těmito větami neodpovídá záznamově logice děje. Pro jednoznačnost sdělení by bylo příhodnější zvolit poměr důsledkový („...přešel, zamával jim, a tak ho pozdravila“), nebo doplnit poslední větu určitým podmětem – na základě indicií vyplývajících z kontextu se jedná o substantivum „děti“.

15. Když prezident besedoval se starosty, vášniví motoristé diskutovali s jezdci na bělomodrých *béemváckých* motorkách z doprovodu Hradní stráže. (První historická návštěva prezidenta v perle Posázaví, str. 2, 26. června 1997)

– Výraz „béemvácký“ bychom zařadili mezi výrazy nespisovné – hovorové. Pro zpravodajský článek by bylo náležité užít správné spisovné podoby, v tomto případě opisné „na motorkách značky BMW“. Ostatně běžnému čtenáři v textu užitý výraz „béemváckých“ může znít krkolomně a dá mu dost práce, než rozluští, o jaké motorky se jedná.

16. Svůj druhý boj prožil proti *hitlerčíkům* za války, když mu *byli nakvartýrováni* na chatu a on ji musel chránit pro doby příští. (K chatě Vyhlídka patří rázovitá

osobnost chataře Josefa Teleckého, od jehož narození uplynulo na Václava sto let, str. 13, 2. října 1997)

– Jedná se sice o reportáž věnovanou významné osobnosti regionu, v které se expresivní výrazy mohou objevovat, ale přesto by autor některé výrazy měl lépe zvážit.

Výraz „hitlerčíkům“ je silně expresivní, zařadili bychom jej mezi výrazy hanlivé. Vyjádření „byli nakvartýrováni“ je nespisovné – hovorové. Ze stylistického hlediska by bylo vhodnější neprokládat reportáž tak silně emotivními výrazy, jelikož pak ztrácí reportáž na své kvalitě a důvěryhodnosti.

17. Naopak, díky evidentně vyšší koncentraci kyslíku a nižšímu zastoupení *stressorů je lesní špacír* nepochybně zdravější než procházka po poděbradském náměstí. (S handicapem do lesa opatrně, str. 13, 2. října 1997)

– Sdělení je součástí článku, který se snažil působit až téměř odborně, zejména díky častému užívání termínů (např.: „stressor“), a tak je v rozporu s tímto záměrem zvolení slova „špacír“, což je slovo nespisovné hovorové, které bychom mohli zařadit mezi slova přejatá z německého jazyka a stále nezdомácnělá, užívaná zejména v hovorovém jazyce nebo v rámci určitých nářečí. Vzniká tak ostrý kontrast z pohledu stylistiky mezi výskytem jazykových prostředků z odlišných vrstev jazyka. Za nejvhodnější korekci lze považovat nahrazení výrazu „špacír“ typicky neutrálním výrazem „procházka“.

18. K psaní pohádek *se Lukášek dostal od turistických průvodců Podorlickem a Orlickými horami*. (Fyzikář vysedává nad pohádkami, str. 6, 21. června 2000)

– Výše uvedený nedostatek bychom mohli analyzovat i jako problém morfologický, kdy došlo ke zvolení nevhodné slovesné vazby.

Ze stylistického hlediska nám vzniká zmatečné sdělení. Pokud použijeme sloveso „dostat se od něčeho k něčemu jinému“, je předpokládán ještě nějaký mezistupeň, přes co všechno konatel děje musel projít, než se dostal k dané podstatě věci. Ve spojení „k psaní pohádek se dostal od turistických průvodců“ cítí každý čtenář jistou nesourodost, nejasnost sdělení. Stylisticky ani logicky není toto vyjádření zvoleno zrovna nejšťastnější. Hlavní problém představuje užití výrazu „turistický průvodce“ v daném kontextu, kdy není zcela jasné, zda autor míní živé bytosti –

tedy lidi, kteří se živí jako průvodci Orlickými horami, nebo zda jsou myšleny knihy, které jen návštěvníky informují a provádí danou lokalitou imaginárně. Zpět ale k problematice zvolení nevhodného slovesa – přitom by stačilo jen nahradit předložku „od“ nějakou jinou vhodnější předložkou, např. „díky“, pak by výpověď zněla takto: „K psaní pohádek se Lukášek dostal díky průvodcům...“. Po odstranění nenáležité slovesné vazby zní výpověď i stylisticky mnohem lépe. Na tomto příkladu můžeme jasně vidět provázanost jednotlivých jazykových rovin (zde morfologie a stylistiky).

19. Místem konání *výstavky* však už nebude Letohrad,... (Ústavy stále čekají na systémové řešení financování sociální péče, str. 7, 21. června 2000)

– Výraz „výstavka“ je silně expresivně příznakovým výrazem, který byl zvolen pravděpodobně jako aktualizující prvek článku, ale bylo by vhodnější držet se neutrálního výrazu „výstava“.

20. Veškerá kamionová doprava musí u Chlumce nad Cidlinou i nadále sjíždět na starou silnici a pokračovat přes tiráky zahlcené Nové Město. (Pro řidiče je to luxus, str. 1, 20. prosince 2006)

– Výpověď je tvořena rozvětvenou syntaktickou strukturou, která je pro čtenáře dosti obtížná v souvislosti s vyabstrahováním hlavní myšlenky sdělení. Přitom by stačilo pouze upravit slovosled v daném souvětí, aby celková výpověď byla jasnější a srozumitelnější.

Jako vhodná varianta přeformulování se nám nabízí následující: „Veškerá kamionová doprava musí sjíždět i nadále u Chlumce nad Cidlinou na starou silnici a pokračovat přes Nové Město, které je doposud zahlcené tiráky.“

Dalším problémem je užití výrazu „tiráky“, což by byla problematika lexikální roviny jazyka, ale zkusme tento výraz charakterizovat jako publicismus a dále jej nekomentovat.

21. mávl rezignovaně rukou Stanislav Foldyna z Libišan, který *má dům autům hned první na ráně*. (Vesnice trpí auty dál, str. 5, 20. prosince 2006)

– Ve druhé větě je bohatě rozvit objekt věty, avšak toto rozvití je spíše na škodu, jelikož naprosto znesnadňuje porozumění smyslu. Čtenář si musí výraz přečíst min. dvakrát, aby vůbec dešifroval, jakou vlastnost zmiňovaný „dům“ má.

22. „Dalším důvodem, proč jsme se do výstavby první etapy pustili, je to, že singltrekové stezky přesměřují část rekreatantů z nejfrekventovanějších míst Jizerských hor *na právě na méně* navštěvované Frýdlantsko,“ doplnil. (Lesy protnou unikátní cyklostezky, str. 9, 31. červenec 2009)

– Sice se jedná o citování přímé řeči, ale provedení stylistické úpravy by zde bylo na místě. Užití předložky „na“ je zde nadbytečné. Plně by postačovalo, aby stála daná předložka před prvním výrazem spojení, v druhém případě je zbytečná a navíc činí výpověď neplynulou a kostrbatou.

Lépe by vyjádření znělo: „z nejfrekventovanějších míst Jizerských hor *na právě méně* navštěvované Frýdlantsko“.

23. Moderátoři školáky *dílem* litovali, *dílem* povzbuzovali, *dílem* udělovali rady, *dílem* vzpomínali na svá mladá léta. (Prý „Sex je náš“, str. 4, 3. září 1994)

– Opakování jedné a téže spojky je nevhodné. V úvahu by přicházelo považovat opakování dané spojky za prvek aktualizující a úmyslný, ale čtyřnásobný výskyt je již příliš.

24. Zatímco dřevaři v lesním porostu zvaném Římovka na Pardubicku vytěžili dřevo a srovnali ho k odvozu, ten za ně udělali dosud neznámí zlodějové. Sebrali osm kmenů borovic, každý přibližně jeden metr krychlový, což znamená dohromady sedm tisíc korun. Ačkoliv se jednalo o dřevo borové, možná by pomohlo, kdyby po dopadení zloději dostali klasické vypráskání proutky březovými. (Policie hlásí, str. 5, 3. září 1994)

– Závěrem celé analýzy stylistických nedostatků uvádím tuto v daném tisku nalezenou zprávu, kterou bych nijak zvláště nekomentovala, jelikož její celková stavba, volba jazykových prostředků a důležitost sdělení mluví za vše.

3.4.3 Lexikální nedostatky

V této části jsou analyzovány zejména špatné tvary užitých lexémů, popř. nevhodnost zvoleného slova v publicistickém zpravodajském stylu.

1. Nesprávná volba slova nebo prezentované podoby

1. Podvodnice, která má trvalé bydliště na Chomutovsku, ale žije na Mostecku, si dala inzerát na u maminek populárním inzertním *babyservru*... (Žena vylákala oblečení, str. 9, 31. červenec 2009)

– Výraz „babyservr“ je kompozitem, skládajícím se ze dvou slov cizího původu: „baby“ + „server“. Výraz spadá do oblasti výpočetní techniky, konkrétně náleží k odvětví internetové komunikace. Daný výraz byl v článku užit z důvodu úspornosti jazyka, jelikož český ekvivalent k danému výrazu neexistuje, autor by musel užit dlouhosáhlého opisu této skutečnosti. Avšak podoba, v jaké je výraz užit, je nesprávná. Autor textu původní podobu cizího výrazu upravil podle české výslovnosti, a tak se nabízí otázka, do jaké míry si můžeme upravovat slovo cizího původu do podoby odpovídající českému pravopisu.

2. ..., který plánuje rozvíjet výrobu *domácenského* a technického skla. (Tisícovky sklářů zachrání nový majitel, str. 11, 7. srpna 2009)

– Výraz „domácenský“ ve Slovníku spisovné češtiny pro školu a veřejnost rozhodně nenalezneme, ale v odvětví sklářského průmyslu se jedná o běžně užívaný termín, kterým je označován druh vyráběného skla určeného pro použití v domácnosti, jak jsem zjistila po prostudování katalogů nabízeného zboží několika skláren v České republice. Pro běžného uživatele jazyka je tento termín zcela neznámý, ovšem na základě našich osobních znalostí je možno si význam domyslet.

3. ...,občané rozhodnou o svém postoji k tomu, co český vyjednávací *team*, vedený náměstkem ministra zahraničí Teličkou, dojednal. (Česká republika na prahu EU, str. 13, 5. února 2003)

– Ve výpovědi je užito cizího slova „team“. Nabízí se otázka, do jaké míry je adekvátní užívat cizího slova v jeho původní podobě. V tomto případě je možné užit i výrazu počestlého „tým“. Význam výpovědi to sice nijak nezmění, ale je třeba pamatovat i na ty čtenáře, kteří nejsou zastiženi vlnou amerikanismů a anglikanismů, a tak by nemuseli výrazu porozumět.

4. Teplá voda je samozřejmostí, je však možné využít také *pedikury*. (Stoupá úroveň domů s pečovatelskou službou, str. 7, 26. června 1997)

– Podle Pravidel českého pravopisu jsou uznávány pouze následující tvary daného výrazu, a to „pedikúra“, popř. „pedikýra“, ale nikoli, „pedikura“.

5. ..., že i nadále bude záležet jen na dobré vůli lékaře, zda pacientovi pravdivě sdělí *diagnozu* a konzultuje s ním léčebný postup. (Ptaní oklikou nemám rád, str. 8, 5. února 2003)

– Podle Pravidel českého pravopisu má výše uvedené slovo cizího původu jen jednu jedinou uznávanou podobu ve spisovné češtině, a tou je „diagnóza“.

6. Střecha byla rekonstruována dodavatelsky, úpravy *interieru* zajistili věřící. (Biskup Otčenášek vysvětil kostel, str. 3, 3. října 1994)

– Jedná se o nesprávnou podobu slova cizího původu. Slovo „interiér“ má podle Pravidel českého pravopisu jen jednu uznávanou formu, a to s „é“ v poslední slabice slova, nikoli pouhé „e“.

7. Trestní stíhání za jízdu bez *řidičáku* nyní hrozí třiatřicetiletému muži z České Třebové. (Nasbíral dvanáct bodů a jezdil dál, str. 4, 26. června 2009)

– Výraz „řidičák“ je univerbizací slovního spojení „řidičský průkaz“, jedná se však o výraz spadající do hovorové vrstvy českého jazyka, tudíž je pro zpravodajské sdělení v novinách neadekvátní.

8. To, že nás čeká centrální výměna osobních dokladů a na nový pas či *občanku* si počkáme třeba až 30 dní,... (Chytí se za nos?, str. 1, 21. června 2000)

– Zde se setkáváme se stejným případem jako v předcházejícím příkladě č. 7.

9. „Smyslem akce je udělat v *Harachově* atrakci pro lidi, a mezi výtvarníky si vyměnit zkušenosti či rady, ...“ (Pod můstky kralují sochaři, str. 1, 21. června 2000)

– Vlastní jméno obce je zde chybně zaznamenáno, jelikož se píše následovně – „Harrachov“. Autor se mohl dopustit překlepu, ale spíše bychom chybu charakterizovali jako nedostatečnou znalost zeměpisných názvů.

10. ... byl seznámen s *výškou způsobené škody*, která činila 3000 korun... (Silák naplnil hospodu pivem, hosté však žíznil, str. 5, 13. září 1994)

– Autor užil ve svém sdělení nevhodného slova, které pak činí výpověď směšnou. Výraz „výška“ označuje fyzický rozměr konkrétního jevu (myšleno ve spojení s podstatným jménem konkrétním), zpravidla uváděného v metrických

jednotkách. Ve spojení s označením abstraktním je třeba užít výraz „výše“, jakožto označení rozsahu dané skutečnosti.

Nabízí se také otázka, zda škoda má nějakou výši, pravděpodobně bychom zde mohli hovořit i o nemotivované elipse, kdy je vynechán výraz „hodnota“.

V uvedeném kontextu je celé spojení nesmyslné.

2. Dubletní tvary

V tisku je možno se často setkat i s problematikou dublet. V této problematice se prolíná jednak rovina lexikální, ale po té i morfologická (to se týká výrazů označujících příslušníky nějaké skupiny či národa, kdy je možno užít dvojí koncovky – „-i“ nebo „-é“).

Vždy se ale jedná o výrazy, kdy jeden je výrazem hovorovým, ale v úzu jazyka přesto velmi rozšířeným, a druhý je plně kodifikovaný spisovný tvar.

1. Loni po katastrofálních povodních uspořádali pro obec Metly finanční sbírku, která vynesla *víc* než 5 tisíc korun. (Hasičina není jen o požárech, str. 7, 25. srpna 2003)

– Zde proti sobě stojí výrazy „víc“ x „více“, kdy první výraz je považován za hovorový, ale velmi často se objevující v úzu českého jazyka, tudíž se stal konkurenční formou plně spisovného tvaru „více“. Je tedy sporné, zda je vhodné užívat nekodifikovaný výraz „víc“ ve veřejně publikovaných článcích, jimiž pisatel ovlivňuje povědomí čtenářů o spisovné podobě jazyka.

2. *Nejdřív* musíte projít přijímacím řízením. Po nepřijetí kvůli velkému počtu uchazečů se pak může hlásit do placeného studia. (Nevzali vás na vysokou?, str. 10, 18. září 2006)

– Z hlediska lexikálního se zde objevuje stejný problém užití dubletních tvarů „nejdřív“ x „nejdříve“ jako v předchozím příkladě č. 1.

3. Když *Američani* točí běloruský odboj („nadpis“, str. 27, 17. dubna 2009)

– Jedná se o užití jednoho z dubletních tvarů „Američani“ x „Američané“ (rovina morfologická). Ze stylistického hlediska je třeba ohodnotit, zda se jedná o prostředek stylisticky funkční příznakový. Pro žurnalistický styl je příznačné

užívat aktualizujících jazykových prostředků, oproti tomu stojí však otázka, do jaké míry si může novinář dovolit odchýlit se od spisovné normy jazyka.

3. Nevhodná slovtvorba

Do roviny lexikální jsem zařadila i nedostatky, které primárně souvisí s nevhodnou slovtvorbou. Původce textu vytváří (konkrétně pomocí derivace) odvozená pojmenování od slova původního, ale bohužel s výsledkem vytvoření nesprávného tvaru.

1. *Královehradští* kandidáti SNK-ED by přitom mohli být spokojenější než kolegové z Pardubic. (SNK-ED: To nebyly volby, nýbrž fotbalové utkání, str. 14, 6. června 2006)

– Výše uvedený tvar přídavného jména odvozeného od vlastního jména označujícího název města Hradec Králové, by měl znít „královehradečtí“, nikoli tvar, kterého užil autor článku.

2. *Choceňáci* žasnou nad provizorní lávkou přes Orlici („nadpis“, str. 5, 7. srpna 2009)

– Výše označený jev v sobě snoubí neadekvátnost jak z hlediska stylistického, tak lexikálního.

Výraz „Choceňáci“ – tedy obyvatelé města Choceň, patří do vrstvy hovorového jazyka, pro žurnalistiku poněkud nenáležitého. Mohli bychom jej však zařadit mezi jevy aktualizující.

Z hlediska slovtvorby autor opomenul fakt, že ne od všech vlastním jmen měst a obcí můžeme vytvořit odpovídající substantivum, které by v sobě zahrnovalo obyvatelstvo daného města.

3.4.4 Shrnutí analýzy stylistických a lexikálních chyb

Stylistické nedostatky nejsou tak častým fenoménem textů regionálního tisku, alespoň ne v čisté podobě. Ve výše uvedených příkladech můžeme vidět právě

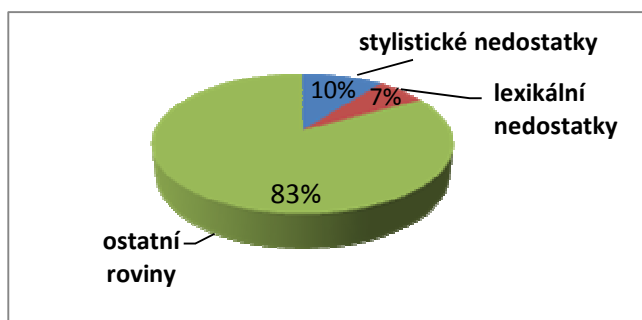
velmi časté prolínání jednotlivých jazykových rovin. Budeme-li konkrétní, tak zejména špatné morfologické tvary, nevhodná syntaktická struktura a nešťastně zvolený výraz mají zásadní vliv na celkový styl daného textu.

Pokud bychom měli porovnat teoretické poznatky o tom, jaké stylistické vlastnosti by měly nést publicistické texty a jaká je jejich podoba v realitě, zjistíme, že mnohdy se setkáme s naprosto neodpovídajícími texty, které bychom nepovažovali za publicistické.

Mezi hlavní stylistické problémy patří:

- zejména vysoká míra expresivity v textu.
- nevhodně zvolený výraz, který často spadá do nespisovné vrstvy jazyka.
- nejasná syntaktická konstrukce.
- nedodržování vlastností jednotlivých publicistických žánrů.
- a mnohé další.

V závěru uvádím statistické hodnoty vypracované na základě výsledků z prostudovaného materiálu. Pro ilustrativnost a snazší orientaci byl vytvořen graf. V grafu jsou uvedeny v procentuálních hodnotách, jaký je výskyt lexikálních a stylistických nedostatků v kontextu všech objevených nedostatků.

Obrázek 7 – Výskyt stylistických a lexikálních nedostatků v rámci všech objevených nedostatků v procentech

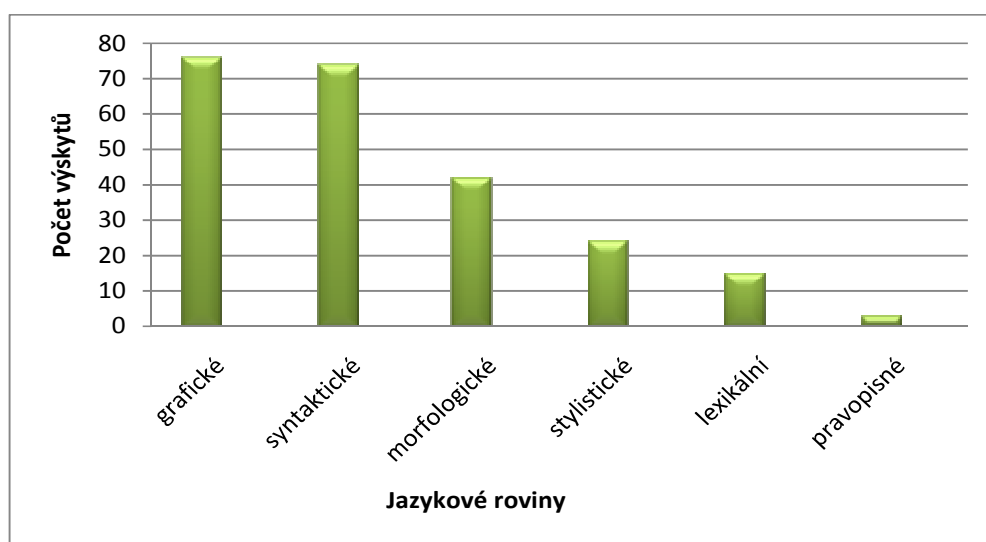
3.5 Závěrečné shrnutí analýzy textů regionálního tisku

Na základě prostudování desítky výtisků zvoleného tisku byly v textech objeveny mnohé jazykové nedostatky různého charakteru. Jejich zhodnocení a vyvození závěrů na základě bádání je postihnuto v této kapitole.

Statisticky bylo objeveno přesně **231** chyb v **32** zvolených výtiscích Orlického deníku. Tyto nedostatky jsou rozčleněny podle jazykových rovin a výsledky jsou následující:

- nejvíce se chyby objevovaly v rovině grafické (76 chyb) a syntaktické (74 chyb).
- nejméně chyb bylo nalezeno v rovině lexikální (15 chyb), kdy se navíc jednalo o chyby stejného rázu (použití výrazu hovorového, špatný záznam slova cizího původu, problematika dubletních tvarů).
- rovina morfologická zaujímá třetí místo s počtem 39 objevených chyb. Nejčastější chybou bylo nesprávné ohýbání slov.
- z hlediska stylistického byl kladen důraz jen na nejzávažnější stylistické nedostatky, kterých bylo objeveno 24. Poté samozřejmě hovoříme o celkové stylistické úrovni textů, která je ponechána až na samý závěr v souvislosti se shrnutím celkové úrovně jazykového zpracování textů.

Graf ilustruje výše zmíněné poznatky :

Obrázek 8 – Výskyt chyb podle jazykových rovin

Jak je patrné z výsledků analýzy, regionální tisk je plný mnoha chyb a nedostatků. Převážně se jedná o viditelné chyby, jako jsou právě překlipy, špatné morfologické tvary, nesourodá spojení, porušení shody podmětu s přísudkem a narušení větné konstrukce. Těchto aspektů si každý čtenář všimne na první pohled a nemusí být ani nijak odborně vzdělán v jazykové oblasti a je schopen tyto nedostatky sám analyzovat.

V některých textech byly nalezeny i nedostatky složitější, kterých si laický čtenář nevšimne, ale přesto cítí jistou nesourodost. Sám třeba nerozpozná, že ve větě chybí čárka, nebo je špatně umístěna, ale po přečtení takové výpovědi postrádá její smysl či jasnost.

Po zamyšlení se nad objevenými chybami nám vyplyne, že příčinou těchto chyb je převážně nedbalost, ledabylost a neprofesionální přístup novinářů k jejich práci. Stačilo by si po sobě jen daný text přečíst a nedostatky by každý novinář objevil, a mohl je tudíž snadno napravit, než je veřejně publikuje.

Jelikož prostudovaný materiál byl sledován vývojově, tedy v rozsahu 15 let existence tisku, můžeme sledovat ve zpracování textů i jisté vývojové posuny a změny. Bohužel musím konstatovat, že nedostatků čím dál tím více přibývá, místo aby jich ubývalo. Objevuje se čím dál tím více překlepů, nedodržování interpunkce aj. Jediné zlepšení můžeme pozorovat v oblasti stylistické. Články vývojově nabývají více podoby odpovídající publicistickému zpravodajskému stylu a splňují hlavní informativní funkci.

Vývojově bylo zjištěno:

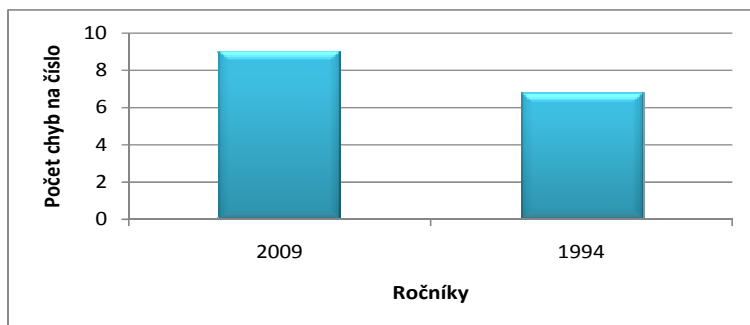
- v prvních číslech se často objevují nesprávné tvary slov cizího původu.
- v oblasti stylistiky je ve starších číslech často opomenuta základní funkce publicistického zpravodajského stylu, a to funkce informativní – tedy jasně, věcně a srozumitelně informovat o jisté události. V těchto číslech je více užíváno aktualizujících prvků, které jsou ale spíše na škodu, a v důsledku těchto snah o ozvláštnění textu působí tyto články poměrně komicky, kdy autor zpravuje o zcela bezvýznamné události v duchu publicistických beletristických žánrů.
- z hlediska syntaktického můžeme pozorovat skutečnost, že nesprávné užívání čárek je typičtější v mladších číslech periodika, oproti tomu

s nepravidelnostmi a zvláštnostmi větné stavby se setkáváme spíše u čísel starších.

- rovina morfologická je poměrně vyrovnaná a stále stabilní, v ní nijak nápadné změny nepozorujeme.
- překlady a grafické nedostatky se objevují neustále – tento velký nešvar novinářů regionálního tisku tu byl, je a pravděpodobně i nadále bude přítomen.

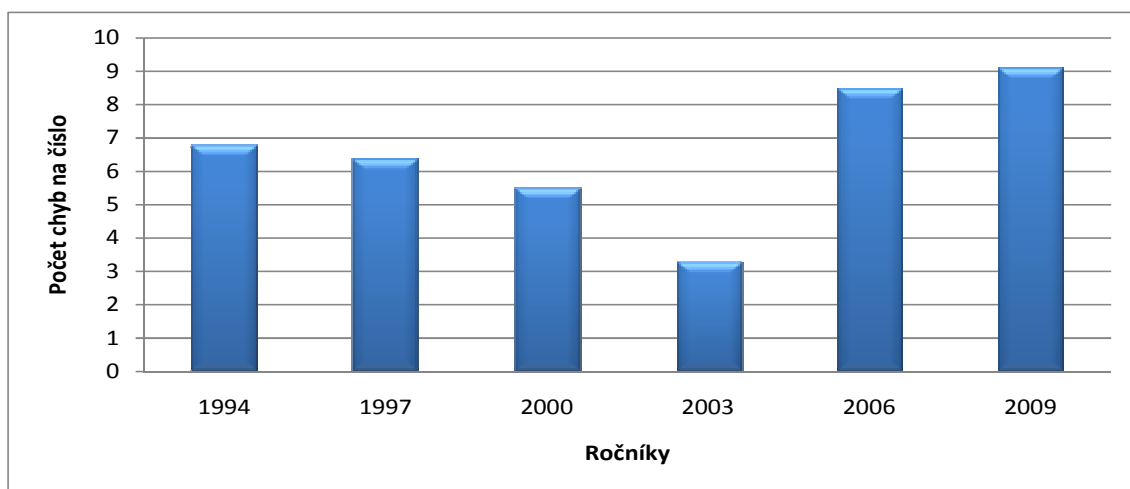
Následující grafy udávají statisticky počet výskytu chyb v jednotlivých obdobích:

1. Pozornost byla věnována zejména prvnímu ročníku, tedy výtiskům z r. 1994 a poté současnosti – konkrétně byl zvolen pro srovnání rok 2009. Graficky je tedy vyjádřen průměrný výskyt chyb na jedno číslo v těchto dvou rocích.

Obrázek 9 – Intenzita výskytu chyb v ročnících 1994 a 2009

2. Následně je demonstrován průměrný počet chyb na číslo ve všech prostudovaných rocích:

Obrázek 10 – Počet chyb na jedno číslo v sledovaných ročnících

4 Závěr

Cílem této práce bylo potvrdit, popř. vyvrátit na začátku stanovené hypotézy.

Průzkumy ukázaly, že s naprostou jazykovou správností a požadovanou vysokou úrovní textů v regionálním tisku rozhodně čtenář počítat nemůže. Texty obsahují nedostatky, nejsou bezchybné, tedy čtenář musí k textům regionálních periodik přistupovat s určitým nadhledem.

Je třeba však vzít v úvahu, za jakých podmínek tyto texty vznikají – nedostatek pracovníků v redakcích, časová tíseň, nátlak ze strany managementu na vysoké procento prodejnosti, apod. Pokud se seznámíme s celou situací, za které denně tato periodika vznikají, pravděpodobně nás pak nepřekvapí objevené nedokonalosti textů ve všech jazykových rovinách.

Texty jsou zejména plné grafických nedostatků, překlepů, což jsou jen „hloupé“ chyby vznikající z nedbalosti původců textů a jejich nedůsledné korekce. Tento problém bychom mohli odůvodnit časovou tísní, v které se pracovníci redakce nacházejí, a nedostatkem pracovníků periodika, kdy činnost jedné redakce musí zvládat minimum pracovníků (řádově to je kolem 3 – 5 redaktorů). Bylo by snad omluvitelné, že v takovém množství denně vytvořených článků autor mnohé své nedostatky přehlédne, ale přesto by každý profesionál měl přijímat odpovědnost za svou práci a nevytvářet polotovary nebo odvádět nekvalitní práci.

Jak vyplývá z výsledků analýzy, texty publikované v regionálním tisku nejsou mnohdy plně v souladu s kodifikovanými normami jazyka.

Problematika celkové jazykové úrovně zpracování textů v regionálních médiích není však tak tragická, jak se mnohdy jeví. Podle počtu a charakteru objevených nedostatků by se dalo soudit, že úroveň těchto textů není nejlepší, ale pokud vezmeme v úvahu množství produkovaného textu a malý počet pracovníků, kteří tyto texty musí vytvářet denně, nebylo by zcela objektivní charakterizovat danou úroveň až tak vyhroceně a negativně. Ano, je třeba si připustit a nahlas vyslovit, že úroveň jazykového zpracování textů v regionálním východočeském tisku není naprosto dokonalá a občas se setkáme i s nedodržováním norem jazyka, což by mohlo být pobuřující a vyvolávat u mnohých čtenářů (zejména u těch, kteří se sami zabývají jazykem, ať už to jsou učitelé českého jazyka, lingvisté, nebo mnozí

další) pobouření a rozhořčení, ale připusťme si, že je možno se setkat i s mnohem tragičtější úrovní zpracování textů – typickým příkladem by byly články publikované na internetu. V porovnání s jinými možnými veřejně publikovanými texty není správné soudit texty regionálního tisku jako tragické. Jak už bylo řečeno, mají své nedostatky a zajisté by bylo záhodno ze strany redakce zapracovat na jejich odstranění, ale charakterizovat je jako tragické, je příliš silně negativní hodnocení.

Má původní představa o úrovni jazykového zpracování textů v daném regionálním tisku byla o něco více kritická, než se nakonec ukázalo. Občas se našly články, které se svým stylem psaní publicistickým textů vzdalovaly a některé byly protkány rušivými překlepy, ale na obhajobu je třeba zmínit, že většina textů splňovala předpokládanou úroveň, a to jak v souladu s kodifikovanými normami jazyka, tak i z hlediska stylistického.

Na závěr bych k této problematice však zmínila důležitost vlivu tisku na veřejnost. Kdy každý jazykový nedostatek a každá chyba má vliv na celou laickou veřejnost. Proto by si původci žurnalistických textů měli uvědomit, že „publicistika se v současné době nejvíce podílí na vytváření jazykové normy a je hlavním pramenem jejího poznávání.“³² Z této teze plyne, že právě publicistické texty tvoří obraz úrovně českého jazyka a jeho užití v praxi, a tak by každý redaktor, novinář, nebo jen dopisovatel měl zvážit kvalitu své odvedené práce a být za ni plně odpovědný.

Je možno v rámci nepříznivých situací v redakcích regionálních periodik mnohé nedostatky v jejich práci pochopit a snad i omluvit, ale jelikož zejména právě ony tvoří ten obraz úrovně českého jazyka, je třeba požadovat alespoň snahu odstraňovat nedostatky a zlepšovat svou úroveň, o což se bohužel redakce nesnaží, jak ukazují výsledky této práce.

³² Čeština pro učitele. 1996. str.280

Seznam literatury

- ČECHOVÁ, M. A KOL. *Současná česká stylistika*. 1.vyd. Praha : ISV, 2003. s. 342
- HUBÁČEK, J. ; JANDOVÁ, E. ; SVOBODOVÁ, J. *Čeština pro učitele*. 1.vyd. Opava : OPTYS, 1996. s. 303
- JANOVEC, Ladislav A KOL. *Jak používat čárku a další interpunkční znaménka*. 1. vyd. Praha : Klett, 2006. s. 135
- MCCHESENEY, Robert. *Problém médií : Jak uvažovat o dnešních médiích*. Přeložila Barbora Holubová. 1. čes. vyd. Všeň : Grimmus, 2009. s. 140
- Mediální gramotnost : nový rozměr vzdělávání* .Uspořádali Jan Jiráček, Radim Wolák. Praha : Radioservis, 2007. s. 152
- Nový akademický slovník cizích slov*. 1. vyd. Praha : Academia, 2005. s. 879
- ORÁLEK, Petr. Sedm syndromů české regionální žurnalistiky. In WASCHKOVÁ CÍSAŘOVÁ, Lenka. *Regionální média v evropském kontextu*. 1.vyd. Brno : MU Brno, 2007. s. 124.
- Pravidla českého pravopisu*. 1. vyd. Praha : Academia, 1993. s. 389
- Příruční mluvnice češtiny*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 1995. s. 800
- SGALL, Petr., PANEVOVÁ Jarmila. *Jak psát a nepsat česky*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2004. s. 197
- Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost. 3. vyd. Praha : Academia, 2003. s. 647
- SVOBODOVÁ, Jana. *Průvodce českou interpunkcí*. 1. vyd. Opava : Vade mecum, 2003. 133 s.
- Vltava–Labe–Press,a.s. [online]. 2009 [cit. 2010-05-19]. Orlický deník. Dostupné z WWW: <<http://www.vlp.cz/cz/vydavane-tituly/regionalni-deniky/denik-vychodni-cechy/orlicky-denik.html>>.
- VOLEK, Jaromír. Regionální žurnalisté v posttransformační etapě: vybrané socioprofesionální charakteristiky. In WASCHKOVÁ CÍSAŘOVÁ, Lenka. *Regionální média v evropském kontextu*. 1. vyd. Brno : MU Brno, 2007. s. 124.
- ZÁVOZDA, Petr. Jak psát v regionálním tisku. In *Lokální média nově : Praktický průvodce*. 1. vyd. Příbram : Hermés, 2008. s. 116.